

Білоцерківський національний аграрний університет

Соціально-гуманітарний факультет

Круглий стіл до Міжнародного дня прав людини
«Права людини в умовах війни: міжнародні стандарти та
національний вимір»

В межах роботи гуртка «Актуальні проблеми міжнародного права»

(електронне видання)
10 грудня 2025 рік

м. Біла Церква

«ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР»: матеріали круглого столу присвячені до Міжнародного дня прав людини – м. Біла Церква: БНАУ, 2025. 71 с.

Матеріали електронного видання містять питання, що стосуються обговорення широкого кола актуальних проблем щодо забезпечення та захисту прав людини в умовах воєнного стану, а також аналізу відповідності національної правової системи міжнародним стандартам у сфері прав людини.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників круглого столу без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

**ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ІМПЕРАТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ
ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА
НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА**

**Ковальчук І. В., к.ю.н, доцент,
декан соціально-гуманітарного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет**

Фундаментальні трансформації правової системи України, зумовлені збройною агресією та введенням правового режиму воєнного стану, вимагають переосмислення аксіологічних засад фінансового права. Традиційне сприйняття фінансового права як сукупності імперативних норм, що регулюють рух публічних коштів, поступається місцем антропоцентричному підходу, де бюджетні та податкові механізми розглядаються як основний інструментарій забезпечення життєдіяльності нації та гарантування прав людини. Проблематика співвідношення між необхідністю фінансування сектору безпеки і оборони та конституційним обов'язком держави щодо соціального захисту населення набуває особливої гостроти. В умовах критичного дефіциту публічних ресурсів саме норми фінансового права визначають межі реального, а не декларативного забезпечення соціально-економічних прав громадян, закріплених у Конституції України та міжнародно-правових актах.

Науковий аналіз практики Європейського суду з прав людини та рішень Конституційного Суду України дозволяє стверджувати, що хоча держава володіє широкою дискрецією у сфері фіскальної політики, особливо в екстраординарних умовах, ця свобода розсуду не є безмежною. Відповідно до принципів Європейської соціальної хартії та Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, навіть в умовах війни держава зобов'язана забезпечувати «мінімальне ядро» соціальних прав. З погляду бюджетного права це реалізується через інститут захищених видатків бюджету, який потребує нормативного вдосконалення. Секвестр

бюджету, який є неминучим супутником війни, повинен здійснюватися з дотриманням принципу пропорційності, коли обмеження соціальних виплат є вимушеним, тимчасовим та не посягає на саму сутність права на достатній життєвий рівень.

Вагомим аспектом дослідження є правова природа та роль міжнародної макрофінансової допомоги у забезпеченні прав людини. Враховуючи, що власні податкові та неподаткові надходження України першочергово спрямовуються на потреби оборони, фінансування гуманітарної сфери, освіти, медицини та пенсійного забезпечення фактично здійснюється за рахунок зовнішніх запозичень та грантів від міжнародних партнерів (ЄС, МВФ, Світовий банк). Це створює унікальний фінансово-правовий прецедент: виконання суверенною державою своїх конституційних соціальних зобов'язань стає залежним від стабільності зовнішнього фінансування. Така ситуація актуалізує питання «фінансового суверенітету» та вимагає розробки нових правових механізмів прозорості, підзвітності та аудиту використання донорських коштів, оскільки ефективність адміністрування цієї допомоги прямо конвертується у здатність держави захищати права своїх громадян.

Окремий вектор наукового пошуку стосується податкового регулювання як інструменту захисту майнових прав в умовах війни. Згідно зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, будь-яке втручання держави у право мирного володіння майном (зокрема, через оподаткування) повинно забезпечувати «справедливий баланс» між інтересами суспільства та правами особи. Введення податкових пільг для внутрішньо переміщених осіб, суб'єктів господарювання на деокупованих територіях та звільнення від сплати податків за знищене майно слід розглядати не як втрати бюджету, а як виконання державою позитивного обов'язку щодо захисту права власності. У цьому контексті податкове право виконує компенсаторну функцію, пом'якшуючи негативний вплив війни на економічне становище особи. Водночас

запровадження додаткових фіскальних навантажень, таких як військовий збір чи оподаткування надприбутків банків, також має розглядатися в контексті прав людини — як реалізація права на безпеку та захист життя через солідарне фінансування оборони.

Перспективним напрямом розвитку фінансового законодавства є створення правових основ для репараційних механізмів та повоєнної відбудови. Вже сьогодні необхідно розробляти нормативні моделі цільових фондів, наповнення яких відбуватиметься за рахунок конфіскованих активів держави-агресора, із чітко визначеними процедурами виплат компенсацій постраждалим. Це переводить питання відшкодування шкоди з політичної площини у фінансово-правову, забезпечуючи потерпілим юридичні гарантії відновлення порушених прав.

Підсумовуючи, слід констатувати, що в умовах воєнного стану фінансове право виступає безальтернативним інструментарієм матеріалізації прав людини. Подальші наукові розвідки мають бути спрямовані на розробку адаптивних правових конструкцій бюджетного процесу, які дозволяють оперативно реагувати на виклики безпеки, не руйнуючи при цьому систему соціальних гарантій. Ключовим завданням законодавця є пошук та нормативне закріплення балансу між фіскальною консолідацією, необхідною для перемоги, та збереженням людиноцентрованої спрямованості публічних фінансів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Міжнародний документ від 16.12.1966.
3. Орлюк О. П. Фінансове право в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Правова держава*. 2022. № 33. С. 45–52.

4. Пришва Н. Ю. Податкові пільги як інструмент соціального захисту в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2023. Т. 2. № 76. С. 112–118.

5. Гетманцев Д. О. Публічні фінанси України в умовах війни: правові аспекти. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 380 с.

6. Harris D., O'Boyle M., Warbrick C. *Law of the European Convention on Human Rights.* 4th ed. Oxford : Oxford University Press, 2018. 980 p.

УДК 341.322

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ НЕОБХІДНОСТІ

Сокиринська О. А. к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри публічно-правових дисциплін,
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Військова необхідність – це юридичне поняття, що використовується у міжнародному гуманітарному праві як одне із законних виправдань нападу на законні військові цілі, який може мати несприятливі, а подекуди, жахливі наслідки для цивільних осіб та цивільних об'єктів. Це означає, що в процесі планування військових дій, військові сили повинні враховувати вимоги військової ситуації, що склалася в конкретний момент, а також необхідність досягти перемоги. Концепція військової необхідності визнає, що навіть відповідно до військових законів, досягнення перемоги у війні або битві є законною, хоча й не єдиним способом, який треба брати до уваги.

Було б занадто великим спрощенням сказати, що військова необхідність «розв'язує руки» збройним силам, надаючи їм право вчиняти дії, котрі б в іншій ситуації вважалися б недопустимими, оскільки на протипагу їм завжди застосовуються вимоги міжнародного гуманітарного права. Існує, на мою думку, три

обмеження, що не дозволяють діяти вільно, керуючись лише військовою необхідністю. По-перше, будь який метою будь якого нападу повинна бути військова поразка противника; напад, що не має такої мети не може бути виправдано військовою необхідністю. По-друге, навіть напад, що спрямовано на послаблення противника не повинен призводити до надмірних збитків цивільному населенню та цивільним об'єктам порівняно з досягнутою конкретною та прямою військовою перевагою. По-третє, військова необхідність не виправдовує порушення інших положень міжнародного гуманітарного права. Більше того, військова необхідність повинна переслідувати військово, але жодним чином не політичну мету. З цього положення випливає реальна проблема оцінки того що відбувається. Спроба переконати противника скласти зброю – це військова чи політична мета? Натомість, спроба «переконати противника скласти зброю» шляхом бомбардування з повітря – військова або політична мета? Не можна не погодитись, що межа дуже тонка.

Вимоги військової необхідності, напевно, зміняться під час ведення конфлікту. З часом ведення конфлікту та поступовим знищенням окремих військових об'єктів на вимогу військової необхідності, противник почне використовувати з цією ж метою інші споруди, перетворюючи їх, таким чином, на нові військові об'єкти, та виправдовуючи такий напад, знову ж таки, військовою необхідністю, і так по колу до знищення всього, в тому числі й цивільних об'єктів. Така сама проблема виникає з аналізом критеріїв пропорційності. Чим більшою передбачається військова перевага за результатами нападу, тим більшими є супутні збитки – в тому числі й серед цивільного населення та цивільних об'єктів – такі дії з боку противника будуть вважатися «виправданими» або «необхідними». Така «гнучка вибірковість» спостерігається також відносно заборони на використання озброєння, що призводить до надмірних страждань чи каліцтв.

Аналіз збройних конфліктів дозволив з'ясувати один невтішний постулат, «чим більша військова необхідність, тим більше страждань вона виправдовує». Наприклад,

висловлюючи Рекомендовану думку з приводу законності використання ядерної зброї, більшість суддів Міжнародного суду в Гаазі допустили, що держава зможе виправдати використання ядерної зброї у випадку виникнення загрози самому існуванню держави.

Практика поведінки держав в таких ситуаціях визнає, що для виникнення судження про ступінь військової необхідності часто доводиться вдаватися до суб'єктивних оцінок спираючись на неповну інформацію про припустиму територію для битви та неповне знання про те, що може відбутися якщо напад не буде здійснено. Саме тому командирам надана велика свобода у прийнятті подібних рішень, особливо у бойових умовах. Вкрай рідко (якщо це взагалі коли небудь відбувається) рішення про відповідність потенційного збитку набутій військовій перевазі, що його було прийнято командиром у бою, оскаржувалося в суді, про застосування кримінального законодавства мова взагалі не йде. Виключенням може бути випадок, коли метод ведення бойових дій, що його використовував командир, є протизаконним по своїй суті й тому не підпадає під виправдання військовою необхідністю.

В окремих випадках існує презумпція протизаконності певних дій. Їх неможливо зовсім заборонити, але вони є протизаконними, якщо їх застосування не виправдане «справжньою військовою необхідністю». Обмеження вимогами «абсолютної необхідності» або «справжньої військової необхідності» покладає тягар доказування на тих хто посилається на подібне виключення. Серед подібних прикладів можна зазначити: Четверту Женевську Конвенцію, яка обмежує інтернування осіб що знаходяться під покровительством, а також їх переміщення чи депортацію з окупованих територій [1]; Додатковий протокол I, який забороняє використання тактики випаленої землі, натомість допускає її застосування у виключних випадках на власній території держави [2]; Додатковий протокол II, який забороняє переміщення цивільного населення всередині країни, перетворюючи цивільних осіб на вимушених переселенців[3].

Можна зробити висновок про те, що такого виду норми суттєво обмежують можливості сторони конфлікту, що дотримується законів та звичаїв ведення війни під час військових дій, але у випадку, коли під загрозою власне їх існування або можливість отримати перемогу у конфлікті, такі військові можуть застосувати принцип військової необхідності.

Список використаних джерел:

1. Женевська Конвенція про захист цивільного населення під час війни. Женева, 12 серпня 1949 р. Четверта Женевська Конвенція (1949). URL: - Електронний ресурс. - режим доступу: <https://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/geneva-convention-4.htm>

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: – Електронний ресурс. – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 року. URL: – Електронний ресурс. – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

УДК 342.72:341.24

ЗАГРОЗА ФУНДАМЕНТАЛЬНОМУ ПРАВУ НА ЖИТТЯ ТА БЕЗПЕКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Макарчук В. В., д.ю.н., доцент,
кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Ці тези присвячені аналізу загрози фундаментальному праву на життя та безпеку в умовах війни. Вказано, що війна не скасовує право на життя, а лише змінює форму його захисту, регламентуючи застосування смертельної сили суворими правилами.

Ключові слова: право на життя, право на безпеку, війна, збройний конфлікт.

Право на життя та безпеку є одним із найважливіших і водночас найбільш уразливих прав у контексті збройних конфліктів. Міжнародне право забороняє свавільне позбавлення життя та встановлює суворі обмеження щодо застосування сили, однак війна створює ситуації, де навіть найчіткіші норми стикаються з практичною реальністю масових страждань. Сучасні конфлікти характеризуються високим рівнем технологічності, активними бойовими діями в населених пунктах, залученням нерегулярних збройних формувань, а також порушеннями міжнародного гуманітарного права, що безпосередньо впливають на рівень загрози життю цивільного населення.

Право на життя закріплене у ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [1]. Навіть у період надзвичайного стану, який може включати воєнні дії, це право не підлягає необмеженим derogations («дерогаціям»). Женевська конвенція 1949 р. та Додатковий протокол 1977 р., встановлюють чіткі правила щодо захисту цивільного населення, заборони нападів на цивільні об'єкти, принципи пропорційності й розмежування [2].

Таким чином, у правовій перспективі війна не скасовує право на життя, а лише змінює форму його захисту. Дозволене застосування смертельної сили регламентоване суворими правилами, що передбачають уникнення невибіркових атак і надмірних втрат серед цивільних.

Застосування важких вибухових озброєнь у міських районах є основною причиною загибелі цивільних. За оцінками дослідників та організацій, таких як Action on Armed Violence, понад 90% жертв у випадку застосування важких вибухових засобів у містах — цивільні особи [3]. Руйнування житла, лікарень і критичної

інфраструктури спричиняє також непрямі втрати, зокрема через відсутність доступу до медичної допомоги.

Дрони стали одним з інструментів ведення війни, що значно підвищили ризики для цивільного населення. Вони використовуються для точкових ударів, але й для систематичного терору, що створює постійний психологічний тиск на населення. За даними звітів ООН щодо України, атаки дронів у низці випадків були спрямовані на об'єкти цивільної інфраструктури [4].

Мінна небезпека продовжує загрожувати життю навіть після припинення бойових дій. Щорічний звіт Landmine Monitor фіксує зростання кількості постраждалих від мін і вибухонебезпечних залишків війни у світі, зокрема в Україні [5]. Ці загрози безпосередньо впливають на життя мирних мешканців, транспорт, сільське господарство та гуманітарний доступ.

Право збройних конфліктів прямо встановлює заборону на удари по медичних закладах, транспорту та персоналу — як невибіркового, так і цільового, якщо вони не беруть участь у бойових діях чи не використовуються як військові об'єкти. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, атаки на медичні заклади в кількох конфліктах, включно з війною в Україні, значно збільшилися [6]. Коли медичні заклади знищують або роблять нефункціональними-цивільні, поранені або хворі, втрачають доступ до медичної допомоги в критичний момент; це підвищує ризик смерті або тяжких наслідків. Напади на медичних працівників або гуманітарний транспорт створюють атмосферу страху, деморалізації, змушують людей уникати медичної допомоги навіть тоді, коли вона могла б врятувати життя. Систематичні порушення знищують довіру до гуманітарних гарантій, підривають саму ідею, що під час війни — навіть у найгірших обставинах — існують «червоні лінії», які не можна переступати.

Звіти Управління Верховного комісара ООН з прав людини послідовно фіксують численні випадки невибіркового обстрілів цивільних районів, а також удари

по лікарнях, школах, житлових будинках і гуманітарних колонах. Значна частина задокументованих атак не відповідала принципам пропорційності та розмежування між цивільними та військовими об'єктами. В окремих випадках обстріли здійснювалися у години пікового цивільного руху або були спрямовані на об'єкти, які не мали жодного військового значення. Ударів зазнавали лікарні, пологові будинки, заклади освіти та транспортні засоби з маркуванням гуманітарних місій, що прямо заборонено нормами міжнародного гуманітарного права [7]. Такі дії розглядаються як потенційні порушення IV Женевської конвенції та Додаткового протоколу I, а в окремих випадках можуть становити воєнні злочини.

Отже, право на життя та безпеку в умовах війни зазнає комплексних загроз, що походять від як дозволених форм ведення війни, так і від прямих порушень міжнародного гуманітарного права. Сучасні конфлікти демонструють небезпечну тенденцію до ескалації ризиків для цивільних через урбанізацію бойових дій, використання високоточних та автономних озброєнь, а також блокування гуманітарного доступу. Поки війна триває, право на життя залишається не лише юридичною категорією, але й щоденним викликом, що потребує постійної уваги та реакції.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Пакт Орг. Об'єдн. Націй від 16.12.1966 : станом на 19 жовт. 1973 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 05.12.2025).
2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (укр/рос) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 : станом на 23 лют. 2023 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 05.12.2025).
3. Explosive Violence Monitor: 2024 - AOAV. AOAV.
URL: https://aoav.org.uk/2025/explosive-violence-monitor-2024/?utm_source (date of access: 05.12.2025).

4. In Ukraine Short Range Drones Become Most Dangerous Weapon for Civilians UN Human Rights Monitors Say. *Ukraine*. URL: https://ukraine.un.org/en/289062-ukraine-short-range-drones-become-most-dangerous-weapon-civilians-un-human-rights-monitors?utm_source (date of access: 05.12.2025).

5. Landmine casualties hit four-year high as treaty setbacks deepen | The United Nations Office at Geneva. *The United Nations Office at Geneva*. URL: https://www.ungeneva.org/en/news-media/news/2025/12/113487/landmine-casualties-hit-four-year-high-treaty-setbacks-deepen?utm_source (date of access: 05.12.2025).

6. Grim milestone on World Humanitarian Day: WHO records 1940 attacks on health care in Ukraine since start of full-scale war. *World Health Organization (WHO)*. URL: https://www.who.int/europe/news/item/19-08-2024-grim-milestone-on-world-humanitarian-day--who-records-1940-attacks-on-health-care-in-ukraine-since-start-of-full-scale-war?utm_source (date of access: 05.12.2025).

7. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні, 1 грудня 2024 р. – 31 травня 2025 р. | Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні. *Home | UN Human Rights Monitoring Mission in Ukraine*. URL: https://ukraine.ohchr.org/uk/Report-on-the-Human-Rights-Situation-in-Ukraine-1-December-2024-31-May-2025?utm_source (дата звернення: 05.12.2025).

УДК 343.8

КОРУПЦІЯ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІЙ СИСТЕМІ - РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ

Сімакова С.І., к.ю.н., доцент
кафедри публічно – правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Під час написання тез розглянуто питання, що стосуються корупційних проявів у кримінально-виконавчій системі. Зосереджено та причини виникнення корупції та проаналізовано шляхи подолання корупції.

Ключові слова: корупція; кримінально-виконавча система; обмеження волі; позбавлення волі; протидія.

Корупція — це не просто порушення закону чи отримання хабаря, це явище, яке глибоко проникає в соціальні, економічні та моральні основи суспільства, підриваючи довіру громадян до держави. У кримінально-виконавчій системі корупція набуває особливо небезпечних форм, адже спотворює мету покарання, підриває принципи справедливості та рівності усіх громадян перед законом, створюючи подвійні стандарти для засуджених і персоналу [1, с. 42].

Існування корупції у кримінально-виконавчій системі пов'язують ще з існуванням «радянських часів», про те через перехідний характер реформ, недостатнє фінансування та слабкість контролю корупція в умовах сьогодення прогресує [2, с. 17]. Боротьба з корупцією у кримінально-виконавчій системі повинні бути пріоритетними напрямками держави, адже саме у місцях обмеження та позбавлення волі формується уявлення про справедливість закону.

У контексті пенітенціарної системи боротьба з корупцією набуває особливого змісту, де кожен працівник кримінально-виконавчої установи виконання покарань має владу над людьми, які позбавлені чи обмежені волі, може впливати на їхні права, умови тримання, можливості дострокового звільнення чи переведення. Корупція може також проявлятися в незаконних переведеннях засуджених до легших рівнів умов тримання, коли підроблюються характеристика про умови відбуття покарання, що сприяє умовно-достроковому звільненню, чт отримання коштів персоналом колонії від засуджених за послаблення режиму умов тримання в установі чи невжиття дисциплінарних заходів, які були допущені засудженим. Використання владних повноважень персоналом установ не в інтересах кримінально-виконавчої служби, а з особистої вигоди призводить до існування корупції. Корупція в стінах кримінально-

виконавчих установ проявляється у передачі засудженими працівниками установ заборонених предметів, речей чи речовин, і покращенні умов тримання. Подібна практика формує атмосферу подвійної моралі — коли офіційно декларуються законність і дисципліна, а фактично діє система неформальних домовленостей. Це веде до деградації самої мети покарання, оскільки засуджений бачить: не виправлення, а гроші й зв'язки вирішують усе [3, с. 31]. Часто корупційні дії відбуваються не між двома особами, а мають системний характер — коли у схемі задіяні кілька працівників, а іноді й керівництво установи. Так створюється «культура мовчання», у якій працівники не повідомляють про порушення колег, щоб не наражатися на тиск чи ізоляцію. Про те, завдяки оперативним відділами, та їхній роботі працівники кримінально-виконавчої системи, які порушують норми моралі, права, та свої прямі функціональні обов'язки виявляються, притягуються до відповідальності, звільняються зі служби.

Причини виникнення корупції мають комплексний характер. Їх не можна звести лише до низьких зарплат чи слабого контролю. Йдеться про системне поєднання економічних, організаційних, морально-психологічних і правових чинників. По-перше, низький рівень матеріального забезпечення працівників кримінально-виконавчої служби змушує багатьох шукати неформальні джерела доходу. За офіційними даними, середня заробітна плата інспектора установи виконання покарань становить удвічі менше, ніж середній дохід по країні [4, с. 112]. У таких умовах хабар чи «подяка» сприймається не як злочин, а як «доплата за ризик». По-друге, замкнутість системи. Більшість установ виконання покарань є ізольованими від суспільства. Візити журналістів, правозахисників чи волонтерів — рідкість. Відсутність відкритості створює сприятливе середовище для зловживань, адже будь-яку інформацію можна приховати під грифом «відомча таємниця» [5, с. 56]. По-третє, психологічна втома та професійне вигорання персоналу. Робота у місцях позбавлення волі — це постійний контакт із агресією, конфліктами, негативом. За таких умов легко

втратити моральні орієнтири, особливо коли система не підтримує працівників належною мотивацією чи повагою.

Подолання корупції — процес складний і довготривалий, адже це не лише питання покарання винних, а передусім питання формування нової культури служби. Покращення соціально-економічного становища персоналу призведе до того, що працівник, який отримує гідну зарплату, має менше спокус ризикувати кар'єрою заради хабаря.

Впровадження програми психологічного розвантаження та тренінги з етичної поведінки для працівників пенітенціарної системи буде сприяти недопущення ними правопорушень. Покращення існуючих автоматизованих систем контролю сприятиме мінімізації людського фактору, та зменшить кількість правопорушень.

Невідворотність покарання повинна полягати у тому, що навіть дрібне порушення повинно мати наслідки, незалежно від рангу винної особи, яка порушила свої функціональні обов'язки. Підвищення рівня професійних знань, зокрема вивчення та повторення норм антикорупційного законодавства здатне впливати на недопущення корупційних проявів у кримінально-виконавчій системі. Роз'яснення норм антикорупційного законодавства, наголошення на видах відповідальності за вчинені корупційні правопорушення допоможе уникнути правопорушень пов'язаних з корупцією працівниками кримінально-виконавчої системи.

Важливо також формувати нову філософію покарання — не каральну, а виховну. Там, де панує людяність, повага до гідності засудженого й високий професіоналізм персоналу, корупції значно менше місця.

Подолання корупції у кримінально-виконавчій системі можливе за умови глибокої системної трансформації починаючи від удосконалення законодавства і підвищення соціальних гарантій, до виховання нової культури працівників кримінально-виконавчих установ.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний звіт НАЗК «Стан корупції в Україні: виклики та тенденції». Київ. 2023. 68 с.
2. Курс кримінології: Загальна частина / За ред. О. М. Джужи. Київ. Юрінком Інтер. 2021. 352 с.
3. Мельник М. І. Корупція як соціально-правове явище. Київ. Атіка. 2019. – 284с.
4. Гриценко І. А. Протидія корупції у правоохоронних органах України. Київ. НАВС. 2020. 146 с.
5. Хавронюк М. І. Корупційні ризики в системі виконання покарань. Вісник кримінологічної асоціації України. 2021. № 1. С. 54–61.

УДК 340.134:336.2

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ПОДАТКОВОГО ПРАВА

Малишко І. В., старший викладач
кафедри публічно-правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У тезах розглянуто взаємозв'язок міжнародних стандартів прав людини та національного податкового регулювання. Проаналізовано підходи Європейського суду з прав людини, принципи пропорційності та законності податкових втручань, а також визначено основні проблеми забезпечення прав платників податків в Україні.

Ключові слова: податкове право; права людини; міжнародні стандарти; пропорційність; ЄСПЛ; право власності.

Міжнародний захист прав людини у сфері оподаткування набуває особливої актуальності в умовах європейської інтеграції України, адже податки, як форма публічно-владного впливу, прямо зачіпають фундаментальні права, зокрема право власності (ст. 1 Протоколу № 1 до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) неодноразово

наголошував, що податкові зобов'язання є втручанням у мирне володіння майном, яке допускається лише за умов законності, легітимної мети та пропорційності [1, с. 25].

Відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», національні суди зобов'язані застосовувати практику ЄСПЛ як джерело права. Це має ключове значення у вирішенні податкових спорів, зокрема щодо визначеності норм, розумності строків судового розгляду, допустимості доказів та добросовісності платника податків. Верховний Суд у своїх рішеннях неодноразово звертався до підходу ЄСПЛ про «справедливий баланс» між інтересами держави у збиранні податків і правами платника (справа «Булвес АД проти Болгарії», «Газус АД проти Болгарії»).

Одним із ключових міжнародних стандартів є принцип правової визначеності, що передбачає доступність і передбачуваність законодавства. У податковій сфері цей принцип закріплений у ст. 4 Податкового кодексу України (далі — ПКУ), де передбачено принципи законності, рівності платників перед законом та недопущення подвійного оподаткування. Проте проблеми нечіткості норм, частих змін законодавства та неоднозначного правозастосування залишаються одними з центральних викликів для платників податків [2, с. 41].

Важливим міжнародним елементом формування сучасної податкової політики є стандарти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), включно з Планом BEPS, спрямованим на запобігання агресивному податковому плануванню. Хоча ці документи не є конвенційними актами з прав людини, вони впливають на забезпечення прозорості, справедливості та передбачуваності податкових процедур.

Порушення прав платників податків найчастіше виникає у процесі податкового контролю. Статті 19¹, 20, 77–86 ПКУ встановлюють процедури проведення перевірок та повноваження контролюючих органів, однак на практиці трапляються випадки надмірного втручання, блокування активів, застосування штрафів без достатньої правової підстави. У таких ситуаціях особливо важливою є гарантія ефективного

засобу юридичного захисту (ст. 13 Конвенції), яка забезпечується системою адміністративного оскарження (ст. 56 ПКУ) та судовим захистом — відповідно до ст. 55 Конституції України.

Проблемним є також питання пропорційності санкцій, що впливає зі ст. 61 Конституції України (заборона подвійної відповідальності) та практики ЄСПЛ щодо надмірності фіскального тягаря. Незважаючи на реформування штрафних норм ПКУ, існують випадки, коли донарахування та штрафи значно перевищують суму основного зобов'язання, що може розцінюватися як «індивідуальний і надмірний тягар» для платника [3, с. 73].

Україна має зобов'язання удосконалити механізми забезпечення прав платників податків у межах міжнародних договорів, зокрема Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка передбачає адаптацію національної системи до європейських принципів належного врядування, прозорості та доступності правосуддя.

Підсумовуючи, міжнародні стандарти захисту прав людини забезпечують фундамент для формування справедливої, збалансованої та ефективною податкової системи. Їх імплементація сприятиме підвищенню довіри до податкових органів, зниженню рівня спорів та посиленню верховенства права у сфері публічних фінансів.

Імплементація міжнародних стандартів прав людини у сфері оподаткування є необхідною умовою модернізації податкової системи України. Забезпечення законності, пропорційності та ефективного захисту прав платників, посилення гарантій належної процедури, впровадження європейських підходів до адміністрування податків — усе це становить ключові напрями подальшого розвитку національної податкової політики.

Список використаних джерел:

1. Європейський суд з прав людини. Практика застосування ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції. — Київ: 2022. — 112 с.

2. Податковий кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. М. Кучерявенка. — Харків: Право, 2021. — 540 с.
3. Тимощук О. М. Принцип пропорційності у податкових правовідносинах. — Київ: Юридична думка, 2020. — 164 с.
4. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 № 3477-IV.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

УДК 342.72:323.1

ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

ТЕРЕЩУК М.М., к.ю.н., старший викладач

кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

Соціально – гуманітарний факультет

Білоцерківський національний аграрний університет

Стаття аналізує сучасні виклики захисту прав жінок на тимчасово окупованих територіях України, зокрема питання гендерного насильства, обмеження соціально-економічних прав та переслідування за громадянську позицію. Розглядаються міжнародні та національні механізми правового захисту. Висвітлюються пріоритетні напрями післявоєнної реабілітації та забезпечення прав жінок.

Ключові слова: права жінок, окуповані території, гендерне насильство, міжнародне гуманітарне право, Україна, правовий захист

Захист прав жінок на тимчасово окупованих територіях України є складовою національної безпеки та важливим елементом міжнародного правового порядку. Конституція України гарантує рівність жінок і чоловіків у реалізації прав і свобод, а держава зобов'язана забезпечувати ефективні механізми їх захисту навіть в умовах збройного конфлікту [1]. В умовах окупації реалізація цих гарантій суттєво ускладнюється, оскільки на таких територіях відсутня дія української юрисдикції, а

правовий режим фактично підміняється адміністрацією держави-окупанта, що призводить до масових порушень прав цивільного населення.

Однією з найгостріших проблем є системне застосування сексуального та гендерно зумовленого насильства як інструмента збройного конфлікту. Міжнародне право визнає такі дії воєнними злочинами та злочинами проти людяності, а відповідальність за них передбачена нормами Римського статуту Міжнародного кримінального суду [2]. В умовах окупації жінки позбавлені ефективних засобів захисту, доступу до правосуддя та медичної допомоги, що поглиблює масштаби безкарності та латентності зазначених злочинів.

Порушення соціально-економічних прав жінок проявляється в обмеженні доступу до роботи, медичної допомоги, соціальних виплат та гуманітарної підтримки. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначає правові гарантії для осіб, які проживають на окупованих територіях, і закріплює обов'язок держави щодо захисту їхніх прав та свобод незалежно від факту окупації [3]. Водночас відсутність реального доступу до публічних послуг перетворює ці гарантії на декларативні.

Окремої уваги потребує проблема переслідування жінок за проукраїнську позицію, громадську активність або співпрацю з українськими інституціями. Такі дії суперечать положенням IV Женевської конвенції, яка покладає на державу-окупанта обов'язок забезпечити захист цивільного населення та забороняє застосування насильства, репресій і колективних покарань [4]. Зафіксовані випадки незаконних затримань, психологічного тиску, примусового вербування та катувань свідчать про системність порушень прав жінок з боку окупаційної влади.

Україна у своїй політиці щодо відновлення прав жінок у контексті війни спирається також на міжнародні стандарти, зокрема Резолюцію Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека», яка визначає обов'язок держав забезпечувати участь жінок у миротворчих процесах, захист від гендерно зумовленого насильства та доступ

до правосуддя [5]. Водночас ефективна реалізація цих стандартів можлива лише за умови тісної співпраці з міжнародними організаціями та механізмами міжнародної кримінальної юстиції.

Таким чином, захист прав жінок на окупованих територіях України є комплексним завданням, що охоплює правові, гуманітарні та безпекові аспекти. Основними пріоритетами виступають документування злочинів, забезпечення доступу до міжнародних механізмів правосуддя, розвиток програм психологічної та соціальної реабілітації, а також удосконалення національного законодавства з урахуванням гендерного виміру війни. Реалізація цих заходів сприятиме відновленню справедливості та формуванню сталої системи правового захисту жінок у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змін. і доп.). Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 26. Ст. 892. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
3. Римський статут Міжнародного кримінального суду : Міжнародний договір від 17.07.1998 р. Офіційний вісник України. 2006. № 9. Ст. 658. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (IV Женевська конвенція) : Міжнародний договір від 12.08.1949 р. Офіційний вісник України. 2006. № 18. Ст. 1616. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154
5. Резолюція Ради Безпеки ООН 1325 (2000) «Жінки, мир, безпека» : Міжнародний документ від 31.10.2000 р. URL: [https://undocs.org/S/RES/1325\(2000\)](https://undocs.org/S/RES/1325(2000))

УДК: 347.64

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Аргат Я. П., к.ю.н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У статті досліджуються правові засади захисту прав та інтересів дитини у сімейному праві України. Розглянуто положення Конституції України, Сімейного кодексу України та міжнародних документів, зокрема Конвенції ООН про права дитини, які визначають основні принципи та механізми охорони дитинства. Особлива увага приділяється принципу пріоритетності найкращих інтересів дитини, рівності прав батьків та недопустимості дискримінації. Проаналізовано діяльність органів опіки та піклування, судових інстанцій та інших державних органів у забезпеченні належного захисту дітей.

Ключові слова: права дитини, інтереси дитини, сімейне право України, принципи сімейного права.

Інститут захисту прав та інтересів дитини формувався поступово. У радянський період дитина розглядалася переважно як об'єкт державної опіки, тоді як сучасне українське законодавство визнає дитину повноцінним суб'єктом права. Прийняття Сімейного кодексу України у 2002 році стало важливим кроком у закріпленні правових гарантій для дітей. Подальші зміни та адаптація законодавства до міжнародних стандартів свідчать про прагнення України створити ефективну систему захисту дитинства.

Захист прав та інтересів дитини є одним із ключових завдань сучасної правової системи України. Держава, суспільство та сім'я несуть спільну відповідальність за створення умов, у яких дитина може повноцінно розвиватися, отримувати освіту та реалізовувати свої права. У цьому контексті сімейне право виступає основним інструментом регулювання відносин між батьками, дітьми та державними органами.

Правові засади захисту прав дитини закріплені у Конституції України, Сімейному кодексі України, а також у міжнародних документах, зокрема Конвенції

ООН про права дитини. Основним принципом є пріоритет найкращих інтересів дитини, який має враховуватися при вирішенні будь-яких сімейних спорів. Конституція України гарантує рівність прав дітей незалежно від походження чи статусу батьків. Сімейний кодекс України визначає права та обов'язки батьків щодо виховання та утримання дітей. Конвенція ООН про права дитини встановлює міжнародні стандарти, які Україна зобов'язана дотримуватися [1, 2,3].

Основними принципами, що лежать в основі сімейного права України, є:

пріоритет найкращих інтересів дитини – будь-яке рішення має враховувати насамперед потреби та добробут дитини;

рівність прав батьків – мати й батько мають однакові права та обов'язки щодо виховання дітей;

недопустимість дискримінації – усі діти мають рівні права незалежно від походження, стану здоров'я чи соціального статусу;

право дитини на висловлення власної думки – у судових та адміністративних процедурах враховується позиція дитини, якщо вона досягла відповідного віку.

Захист прав та інтересів дитини здійснюється через: органи опіки та піклування, які контролюють умови проживання та виховання дітей; судові інстанції, що розглядають спори між батьками та ухвалюють рішення з урахуванням інтересів дитини; державні та громадські організації, які надають допомогу дітям у складних життєвих ситуаціях [4,5].

Попри наявність розвиненої правової бази, існують проблеми у практичному застосуванні законодавства: недостатня ефективність роботи органів опіки; затягування судових процесів; випадки порушення прав дітей у неблагополучних сім'ях; потреба у вдосконаленні механізмів співпраці між державними та громадськими структурами.

Отже, захист прав та інтересів дитини у сімейному праві України є багатогранним процесом, що потребує постійного вдосконалення. Важливо не лише

закріплювати права на законодавчому рівні, а й забезпечувати їх реальну реалізацію у повсякденному житті. Подальший розвиток сімейного права має бути спрямований на посилення гарантій правового захисту дітей, удосконалення діяльності органів опіки та створення ефективних механізмів взаємодії між державою, сім'єю та суспільством.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
3. Конвенція про права дитини : міжнародний документ від 20 листопада 1989 р. – Нью-Йорк : ООН, 1989.
4. Бобровник С. В. Сімейне право України : навч. посіб. – Київ : Юрінком Інтер, 2014. – 320 с.
5. Дзера О. В., Кузнецова Н. С. Сімейне право : підручник. – Київ : Юрінком Інтер, 2015. – 456 с.

УДК 349.414

РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Настіна О. І., к.ю.н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Ринок земель має важливе значення для забезпечення економічної стійкості. В умовах повномасштабної війни він набуває особливого значення, оскільки сприяє ефективному використанню ресурсів держави та залученню інвестицій у різні сектори економіки у післявоєнний час.

Ключові слова: ринок землі, правовий режим воєнного стану, земельні ділянки

Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану”,

ухвалений 24 березня 2022 року [1] встановив спеціальне регулювання земельних відносин на період воєнного стану. У ситуації воєнного стану продовольча безпека країни стала надзвичайно важливою, що вимагало максимально ефективного та термінового використання всіх доступних сільськогосподарських угідь у 2022 році для проведення посівної кампанії та забезпечення інтенсивного сільськогосподарського виробництва. Тому Законом № 2145-ІХ були вдосконалені окремі аспекти, пов'язані зі спрощенням процесу набуття прав на користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення в умовах воєнного стану, з метою їх раціонального використання у 2022 році для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та забезпечення продовольчої безпеки України. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану”, ухвалений 12 травня 2022 року [2], має на меті спростити процес оренди земельних ділянок державної та комунальної власності. Це, насамперед, стосується розміщення виробничих потужностей підприємств, які були переміщені (евакуйовані) з зон бойових дій, об'єктів критичної інфраструктури, а також створення місць для тимчасового перебування внутрішньо переміщених осіб. Так, 19 жовтня 2022 року був ухвалений Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель” [2].

Цей закон, зокрема, передбачає перехід від тимчасового порядку передачі в користування (оренду) сільськогосподарських земель, запровадженого в умовах воєнного стану, коли не працювали Державний земельний кадастр і Державний реєстр речових прав, а електронні земельні аукціони не проводилися, до довоєнного прозорого механізму такої передачі. Цим Законом, зокрема, було відновлено проведення земельних торгів для передачі у користування земельних ділянок

сільськогосподарського призначення, що знаходяться у державній та комунальній власності, а також реєстрацію прав оренди таких ділянок у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Ця діяльність була призупинена через війну та зупинку роботи Державного земельного кадастру. Крім того, в умовах воєнного стану дозволено безкоштовну приватизацію земельних ділянок, на яких розташовані будівлі та споруди, що належать приватним особам, а також земельних ділянок, які були передані громадянам у користування до набрання чинності Земельним кодексом України.

В Україні заборони на продаж та обмін землею під час воєнного стану регулюються законом “Про правовий режим воєнного стану” [3]. Особливості цієї теми можуть бути регульовані окремими статтями цього закону, а також іншими нормативно-правовими актами, що встановлюють деталі реалізації таких заборон.

В Україні контроль за землями може бути встановлений відповідно до Закону України “Про забезпечення прав і свобод громадян та прав суб'єктів господарської діяльності при визначенні земельних дій” [4]. Цей закон регулює права та обов'язки у сфері землеволодіння та землекористування.

Воєнний стан дійсно може впливати на умови оренди земель. В Україні це регулюється Законом України "Про воєнний стан", а саме стаття 14 цього закону. Вона передбачає можливі зміни умов оренди земель у разі воєнного стану. Захист прав власників земель в умовах воєнного стану в Україні регулюється низкою законів та нормативно-правових актів.

Одним із основних законів, що гарантує захист прав землевласників, є Закон України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України” основні положення:

Стаття 4: Встановлює, що права власності на майно, включаючи земельні ділянки, які знаходяться на тимчасово окупованій території, захищаються відповідно до законодавства України.

Стаття 9: Права та обов'язки власників земельних ділянок залишаються незмінними, навіть якщо земля тимчасово окупована або перебуває в зоні бойових дій. Так, з 24 лютого 2022 завершено майже 1 тис. земельних аукціонів, які принесли більше 228 млн. гривень. Невеликих змін зазнали і ціни на землю. Станом на кінець жовтня середня вартість гектару землі становила майже 38 тис. гривень за гектар, що на 2 тисячі більше, ніж за аналогічний період минулого року. Найвищі ціни на земельні ділянки фіксували у Івано-Франківській (91,7 тис. грн. за га), Київській (77,9 тис. грн) та Львівській (70,4 тис. грн) областях [5]. Переважна більшість земель, придбаних юридичними особами за перші два місяці 2024 року, – це колишні підмораторні землі, а 40% від сукупної площі ділянок, проданих з початку року, розташовані у Полтавській області.

Для подолання труднощів війни в Україні і забезпечення сталого розвитку земельного ринку після закінчення війни необхідно реалізувати ряд заходів, спрямованих на зміцнення прав власності, підвищення прозорості процесів та підтримку різних учасників ринку. Зміцнення захисту прав власності на землю є ключовим елементом для зменшення ризиків і залучення інвесторів. Правова база має бути вдосконалена для чіткого регулювання процедур купівлі-продажу, оренди та відчуження земельних ділянок і важливими заходами є підвищення обізнаності власників землі, забезпечення доступу до правової допомоги та створення механізмів судового захисту прав власників землі, прозорість і доступність інформації, а також впровадження електронної системи декларування та ведення земельних кадастрових записів може суттєво підвищити прозорість процесів земельного обігу.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 07.01.2018 р. № 2145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 р. № 2247. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-20#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

4. Про забезпечення прав і свобод громадян та прав суб'єктів господарської діяльності при визначенні земельних дій: Закон України від 15.04.2014 р. №1207-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

5. Як працює ринок землі під час війни? URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/215874_yak-pratsyu-rinok-zeml-pd-chas-vyni (дата звернення: 10.04.2025).

УДК: 342.7

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Звонарьов О. Ю., к.ю.н., доцент
кафедри публічно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Воєнний стан як особливий правовий режим запроваджується з метою забезпечення національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності держави в умовах збройної агресії або безпосередньої загрози такої агресії. Водночас його введення неминуче пов'язане з тимчасовим обмеженням окремих прав і свобод людини і громадянина. Саме тому питання правомірності, меж і механізмів реалізації

таких обмежень набуває особливої актуальності в науковому та практичному дискурсі.

Конституція України, закріплюючи принцип верховенства права, водночас передбачає можливість обмеження окремих прав в умовах воєнного або надзвичайного стану. Відповідно до статті 64 Конституції України [1], в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії таких обмежень. Водночас Конституція прямо визначає перелік прав, які не можуть бути обмежені за жодних умов, зокрема право на життя (ст. 27), повагу до гідності (ст. 28), свободу від катувань (ст. 28), право на правову допомогу (ст. 59) та право на судовий захист (ст. 55).

Аналогічні положення містяться й у міжнародних договорах, зокрема в Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2]. Європейська конвенція з прав людини у статті 15 також допускає можливість відступу держав від окремих зобов'язань у разі війни або іншої надзвичайної ситуації, що загрожує життю нації. Водночас Конвенція встановлює жорсткі умови таких відступів: вони мають бути обумовлені виключною необхідністю, відповідати міжнародним зобов'язанням держави та не стосуватися прав, які є абсолютними (зокрема статей 2, 3, 4(1) і 7 Конвенції).

Таким чином, і національне, і міжнародне право виходять із презумпції винятковості та тимчасовості обмежень прав людини. Однак практична реалізація цих норм супроводжується низкою проблем, що потребують комплексного аналізу.

Однією з ключових проблем реалізації обмежень прав людини в умовах воєнного стану є правова невизначеність. Надання органам державної влади та військовому командуванню розширених повноважень часто супроводжується недостатньою конкретизацією меж їх застосування. Це створює ризик довільного тлумачення правових норм та виходу за межі конституційно допустимих обмежень.

З точки зору принципу верховенства права, закріпленого у статті 8 Конституції України, будь-яке обмеження прав людини має бути чітко визначеним законом, передбачуваним і зрозумілим для адресатів правових норм. Недотримання цих вимог підриває правову визначеність і знижує рівень довіри до держави.

Принцип пропорційності є одним із базових стандартів як конституційного, так і конвенційного права. Він передбачає, що втручання держави у сферу прав людини має відповідати легітимній меті, бути необхідним у демократичному суспільстві та застосовуватися в мінімально достатньому обсязі.

На практиці в умовах воєнного стану виникає проблема збереження обмежувальних заходів навіть після зменшення рівня загрози або їх поширення на надмірно широке коло осіб. Такі підходи можуть суперечити вимогам статей 8–11 Європейської конвенції, які допускають обмеження прав лише за умови їх необхідності та пропорційності.

Окремим викликом є забезпечення права на судовий захист в умовах воєнного стану. Стаття 55 Конституції України гарантує кожному право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади. Водночас фактичні умови воєнного часу — обмежена робота судів, проблеми з доступом до адвокатської допомоги, затримки у розгляді справ — істотно ускладнюють реалізацію цього права.

У контексті Європейської конвенції це може розглядатися як загроза порушення статті 6, яка гарантує право на справедливий суд. Відсутність ефективних засобів юридичного захисту підвищує ризик безконтрольного застосування обмежень.

Воєнний стан може мати непропорційний вплив на окремі соціальні групи, зокрема внутрішньо переміщених осіб, мешканців прифронтових територій або осіб призовного віку. За відсутності чітких і прозорих критеріїв застосування обмежень виникає ризик порушення принципу рівності, закріпленого у статті 24 Конституції України та статті 14 Європейської конвенції.

Проблеми реалізації обмеження прав людини в умовах воєнного стану мають комплексний характер і зумовлені необхідністю поєднання інтересів національної безпеки з вимогами верховенства права. Конституція України та Європейська конвенція з прав людини формують чіткі орієнтири щодо меж і умов таких обмежень, однак їх ефективна реалізація залежить від практики правозастосування.

Забезпечення законності, пропорційності, тимчасовості обмежень, а також ефективного судового та парламентського контролю є ключовими передумовами недопущення системного звуження прав і свобод людини навіть в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний договір від 04.11.1950 р. (ратифікована Україною 17.07.1997) // Офіційний вісник України. 2010. № 32. Ст. 1136.

УДК: 341.231.14:342.7

АДАПТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ХАРТІЇ ОСНОВНИХ ПРАВ ЄС ДО УМОВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ТА ВІЙНИ

Тимошук О.Г., к.ю.н., доцент
кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Війна росії проти України спричинила безпрецедентний виклик для всієї системи європейського правопорядку, включно з механізмами захисту прав людини в межах Європейського Союзу. Хартія основних прав ЄС [1], будучи первинним правом Союзу, формує базові стандарти свободи, безпеки, рівності, гідності та

справедливості. Однак воєнні реалії висувають питання про гнучкість інструментів захисту, а також про те, як забезпечити ефективність і неперервність гарантій прав людини за умов масштабних гуманітарних, безпекових і соціальних загроз.

Необхідність дослідження адаптації стандартів Хартії в умовах війни зумовлюється розширенням правозастосування актів ЄС щодо тимчасового захисту та міграційних потоків; посиленням ролі органів ЄС у документуванні воєнних злочинів; зростанням значення цифрових прав, приватності та безпеки в умовах кіберзагроз; трансформацією взаємозв'язку між правами людини та вимогами публічної безпеки. Таким чином, тема є вкрай актуальною для вироблення узгоджених європейських практик реагування на надзвичайні виклики війни. Щодо нормативного статусу Хартії основних прав ЄС у контексті збройної агресії - вона має юридично обов'язкову силу з 2009 року й підлягає застосуванню лише у сфері компетенцій ЄС. Проте воєнний стан в Україні актуалізує питання розширеного тлумачення її положень через призму принципу ефективності та взаємодії з міжнародним гуманітарним правом і Європейською конвенцією з прав людини. Статті Хартії не містять окремого механізму дерогацій, однак Суд ЄС у своїх рішеннях послідовно застосовує: принцип пропорційності, критерій легітимної мети, необхідність у демократичному суспільстві, що фактично формують стандартизовану модель оцінки державних обмежень у кризових ситуаціях, тому ці критерії переосмислюються через необхідність швидкого реагування та підвищеної ролі публічної безпеки.

Директива 2001/55/ЄС [2] була вперше активована 2022 року через агресію росії проти України. Її імплементація продемонструвала, що статті Хартії щодо людської гідності, права на притулок, недискримінації та соціальних прав потребують адаптації під масовість міграційних процесів; застосування стандартів Хартії стало ключовим інструментом забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я та ринку праці для українських переміщених осіб, тому виникла необхідність переосмислення тривалості та змісту тимчасового захисту в умовах затяжної війни. У воєнний час Хартія

стикається з реальністю посилення державного та інституційного моніторингу, боротьби з дезінформацією, критичних кіберінцидентів. Проблемним постає питання балансу між безпекою та фундаментальними правами, особливо коли цифрові загрози виникають унаслідок військових операцій. Інститути ЄС (Eurojust, Європейська прокуратура, парламентські слідчі ініціативи) дедалі активніше інтегрують стандарти Хартії, забезпечуючи: право на доступ до правосуддя, захист потерпілих, належні стандарти доказування. Уперше сформувався механізм європейського рівня для координації доказів воєнних злочинів — це новий вимір застосування Хартії в умовах війни.

Хартія основних прав ЄС не потребує формальної зміни для умов війни, але потребує розширеного тлумачення, яке дозволяє адаптувати її положення до реалій воєнного часу через принципи пропорційності, ефективності та верховенства права. Воєнна агресія спричинила фактичну модернізацію правозастосовної практики ЄС, зокрема в міграційному, цифровому та кримінальному вимірах, що посилило інтеграційний характер Хартії та її вплив на держави-члени [3, С.407]. Права під захистом Хартії демонструють здатність до гнучкої адаптації, що дозволяє зберігати фундаментальні стандарти навіть за умов масованих загроз правам людини. ЄС сформував нову модель кризового правозастосування, яка поєднує гуманітарні, безпекові та цифрові інструменти, забезпечуючи стабільність правового порядку в умовах війни. Україна, як держава-кандидат, отримує доступ до еволюційних стандартів прав людини, що формує підґрунтя для оновлення національного законодавства та поглибленої інтеграції у правовий простір ЄС.

Список використаних джерел:

1. Хартія основних прав Європейського Союзу : проголошена 7 грудня 2000 р. та адаптована 12 грудня 2007 р. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2012. С 326. С. 391–407

2. Директива 2001/55/ЄС Ради від 20 липня 2001 р. про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у випадку масового напливу переміщених осіб і про заходи сприяння збалансуванню зусиль держав-членів, що приймають таких осіб, та несуть наслідки такого прийняття. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2001. L 212. С. 12–23

3. Тимошук О.Г. Правовий механізм адаптації національного законодавства до європейських міжнародно-правових стандартів прав людини. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2025. № 3, Ч. 3. С. 405-411. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.63>

УДК 349.2:342.7:004

ЗАХИСТ ПРАВ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ МЕДИЦИНИ: ПРОБЛЕМИ ТРУДОВИХ ГАРАНТІЙ І ПРИВАТНОСТІ

Ломакіна І. Ю., к. ю. н., доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін
Соціально – гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Досліджено правові аспекти захисту трудових прав та приватності медичних працівників в умовах впровадження електронної медицини (eHealth) в Україні. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення, практичні ризики щодо обробки персональних даних та оплати праці, а також запропоновано ключові напрями удосконалення гарантій. Висвітлено необхідність системного поєднання цифрових технологій із правовим контролем.

Ключові слова: електронна медицина, eHealth, медична інформаційна система, захист персональних даних, трудові гарантії медиків, цифровізація охорони здоров'я.

В Україні запровадження ЕСОЗ сприяє радикальному переформатуванню організації праці медичних закладів: електронні медичні картки, централізоване сховище даних, облік медичних послуг та пацієнтів, онлайн-консультації та телемедицина. Цифровізація підвищує ефективність медичного обслуговування та

доступність інформації, але водночас породжує нові правові виклики для трудових гарантій медичних працівників та захисту їх приватності [1].

Закон України «Про захист персональних даних» регламентує обробку медичних даних, визначає права та обов'язки операторів систем і встановлює відповідальність за порушення конфіденційності [2]. Відсутність комплексного регулювання дистанційної або змішаної форми праці медиків створює ризики: автоматизований облік робочого часу може не відображати фактичне навантаження, а телемедична робота — залишати медиків без належних соціальних гарантій.

Особливу увагу слід приділяти технічному та організаційному захисту медичних даних: логування доступів, шифрування, чітке регламентування доступу та передачі інформації. Недостатній захист може призводити до витоку даних та неправомірного використання інформації, ставлячи під загрозу як пацієнтів, так і медичних працівників [4].

Міжнародні дослідження підкреслюють необхідність запровадження єдиних стандартів кібербезпеки та прозорого регулювання обробки даних, включно з правом пацієнтів і працівників на доступ до інформації про обробку [4]. Аналітичні звіти Ради Європи зазначають, що порушення захисту даних у медичних системах може розцінюватися як порушення прав людини, що потребує комплексного правового реагування [3].

Правове регулювання має включати: чітке закріплення умов дистанційної та змішаної роботи медиків; стандарти обліку й оплати праці в цифровій системі; обов'язкові заходи безпеки для медичних інформаційних систем; контроль через незалежні аудити; договори з операторами МІС щодо відповідальності за обробку персональних даних і компенсаційні механізми у разі порушень. Реалізація цих заходів забезпечить права працівників, захист приватності, довіру до системи eHealth та стійке функціонування охорони здоров'я в Україні [5].

Список використаних джерел:

1. Електронна система охорони здоров'я (ЕСОЗ) — офіційний сайт. [URL: https://ehealth.gov.ua/](https://ehealth.gov.ua/)
2. Закон України «Про захист персональних даних». [URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17](https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17)
3. Рада Європи — Аналітичне дослідження про обробку персональних даних у сфері охорони здоров'я та права людини (2024). [URL: https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/presentation-of-the-analytical-report-on-personal-data-processing-in-the-field-of-healthcare-and-human-rights](https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/presentation-of-the-analytical-report-on-personal-data-processing-in-the-field-of-healthcare-and-human-rights)
4. A Global Medical Data Security and Privacy Preserving Standards Identification Framework for Electronic Healthcare Consumers. arXiv, 2024. [URL: https://arxiv.org/abs/2410.03621](https://arxiv.org/abs/2410.03621)
5. Кириченко В.П. «Впровадження електронного здоров'я (eHealth) в Україні: досягнення та проблеми». Публічне управління і адміністрування в Україні, Випуск 41/2024. [URL: https://pag-journal.iei.od.ua/41-2024](https://pag-journal.iei.od.ua/41-2024)

УДК 342.9

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ У СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

Сімакова С.І., к.ю.н., доцент кафедри публічно-правових дисциплін
Клочко В.М., к.ю.н., ст. викладач кафедри публічно-правових дисциплін
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Під час написання тез розглянуто питання, що стосуються поняття та сутності адміністративного позову. Крім цього досліджено структуру та зміст адміністративного позову, акцентовано увагу на значенні адміністративного позову у системі адміністративного судочинства.

Ключові слова: адміністративний позов; позовна заява; органи публічного управління; суд.

Задля реалізації своїх законних прав та інтересів фізичні та юридичні особи взаємодіють з органами публічного управління, але далеко не завжди такі взаємини задовольняють обидві сторони цих правовідносин, що призводить до виникнення публічно-правового спору, який вирішується в судовому порядку. В даному контексті на захисті порушеного суб'єктивного права чи законного інтересу виступає адміністративний позов, який є ключовим інститутом адміністративного судочинства, та який забезпечує ефективний судовий захист прав особи у відносинах із публічною адміністрацією.

Як зазначає Кузнецов В.О., у системі засобів судового захисту прав, свобод та інтересів особи, що виникають у сфері публічно-правових відносин, адміністративний позов посідає центральне місце, адже є ключовим інструментом реалізації конституційного права на судовий захист від рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень [1, с. 55]. Адміністративний позов має публічно-правовий характер, адже спір виникає з відносин, де однією стороною є суб'єкт владних повноважень. Розглядається виключно адміністративними судами в порядку адміністративного судочинства. Мета адміністративного позову полягає у захисті прав, свобод та інтересів осіб від незаконних рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень. Він подається у формі позовної заяви, та є підставою для відкриття провадження у справі, якщо не існує формальних перешкод. Зміст адміністративного позову – це процесуальна вимога позивача до суду, яка полягає у проханні прийняти позовну заяву до розгляду та вчинити певні процесуальні дії, спрямовані на вирішення спору [2, с. 102].

Слушно зауважує Троцюк С.В., що у доктрині адміністративного процесуального права адміністративний позов розглядається у трьох аспектах: право на позов у матеріальному сенсі - це суб'єктивне публічне право особи вимагати від суду відновлення її порушеного права шляхом ухвалення рішення, яке задовольняє вимогу; право на позов у процесуальному сенсі - це гарантоване Конституцією та

КАСУ право будь-якої особи, яка вважає свої права порушеними суб'єктом владних повноважень, звернутися до суду; та сам процесуальний документ - це позовна заява [3, с. 65-72.].

За своєю структурою адміністративний позов складається з сукупності внутрішніх складових елементів, які визначають межі судового розгляду ідентифікуючи спірні правовідносини у сфері адміністративного судочинства.

Стефанчук М.М. зауважує, що адміністративний позов має три основні елементи адміністративного позову - предмет, підставу та зміст [4, с. 207-215]. Під предметом позову варто розуміти вимогу позивача до відповідача, яку позивач просить суд розглянути та задовольнити. Підстава позову – це певний перелік обставин в задежності від обставин справи, якими позивач обґрунтовує свої позовні вимоги. Такі підстави можуть бути фактичними та юридичними [5, с. 33].

Позовна заява є зовнішнім вираженням адміністративного позову, зміст якої чітку врегульований КАСУ. В разі виявлення порушень чинного законодавства, суд, має право залишити заяву без руху, або ж повернути заяву. Позовна заява подається у письмовій формі або ж у електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, та з обов'язковим накладенням кваліфікованого електронного підпису [6]. Подання заяви у електронній формі досить часто в сучасних умовах використовують громадяни, так, як це зручно, та швидко. Отримання електронних документів є зручним також і для роботи електронного суду.

Розгляд адміністративних позовів формує судову практику, яка, у свою чергу, стає джерелом тлумачення правових норм та інструментом уніфікації правозастосування [1, с. 60].

Адміністративний позов є ефективним засобом захисту пра громадян у публічно-правовій сфері. Структура, форма та зміст позовної заяви регламентовані Кодексом адміністративного судочинства України, що сприяє об'єктивному і всебічного розгляду публічно-правових спорів в судовому порядку. Суворе

дотримання форми та змісту, що вимагає ідентифікаційних даних, детального викладу фактичних та юридичних підстав, а також належного оформлення додатків, є необхідною передумовою для успішного розгляду адміністративної справи.

Адміністративний позов є не просто процесуальним засобом, а конституційно-правовою гарантією. Можливість подання адміністративного позову дисциплінує суб'єктів владних повноважень, змушуючи їх діяти правомірно, адже кожне їхнє рішення, дія чи бездіяльність можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Адміністративний позов являючись дієвим інструментом адміністративного судочинства вказує на рух України до європейських стандартів правової держави, де влада підконтрольна, а права та свободи людини є найвищою цінністю.

Список використаних джерел:

1. Кузнецов В.О. Адміністративний процес: Курс лекцій. Харків. Право. 2021. – 352 с.
2. Шевченко А.Ю. Теоретичні проблеми адміністративного позову: монографія. Одеса. Юридична література. 2019. 320 с.
3. Троцюк С.В. Елементи адміністративного позову як гарантія належного судового захисту. Право України. 2020. № 4. С. 65-72.
4. Стефанчук М.М. Адміністративний позов у системі засобів судового захисту. Вісник адміністративного судочинства. 2022. № 1(24). С. 207-215.
5. Коломоець Т. О. Адміністративне право України: Навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер. 2023. 416 с.
6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>.

УДК 811.111'25:340.142

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ФІЛОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Ігнатенко В. Д., к.пед.н., доцент,
завідувач кафедри романо-германської філології та перекладу
Яценко О.О., здобувач I курсу ОП “Право”
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

Проблематика перекладу документів, що регулюють або описують стан дотримання прав людини в умовах війни, набуває сьогодні особливої актуальності. У час, коли Україна перебуває в умовах повномасштабної збройної агресії, питання коректності та точності відтворення правових понять англійською, українською та іншими мовами виходить за рамки суто лінгвістичної проблеми й стає елементом національної безпеки, юридичної відповідальності та міжнародної комунікації. Перекладач, який працює з такими документами, фактично бере участь у формуванні доказової бази, документуванні воєнних злочинів, підготовці аналітичних звітів, комунікації з міжнародними організаціями та судовими інституціями. Тому якість перекладу прямо впливає на ефективність захисту прав людини.

Однією з ключових особливостей перекладу правозахисних і військово-правових документів є абсолютна необхідність термінологічної точності. Будь-яка термінологічна помилка може змінити юридичну кваліфікацію події або неправильно визначити статус особи. Термін “*arbitrary detention*” не є просто «довільним затриманням», а має власне усталене значення, визначене міжнародними документами, що ґрунтуються на Міжнародному пакті про громадянські і політичні права. Аналогічно, такі терміни, як “*war crimes*”, “*crime of aggression*”, “*forced displacement*”, “*torture*”, “*inhuman or degrading treatment*”, потребують чіткого й уніфікованого перекладу. Перекладач має послуговуватися не інтуїцією, а офіційними джерелами — зокрема, резолюціями ООН, документами МКЧХ, рішеннями Європейського суду з прав людини, українськими перекладами міжнародних конвенцій.

Другою важливою особливістю є узгодження термінів із міжнародними стандартами. Правозахисна документація має глобальний характер, а тому переклад повинен забезпечувати повну відповідність усталеним формулюванням англійською мовою та їхнім нормативним українським відповідником. В умовах війни доводиться працювати з великою кількістю заяв, звітів, прес релізів, аналітичних матеріалів, що створюються міжнародними організаціями, такими як ООН, ОБСЄ, Amnesty International, Human Rights Watch. Усі ці документи мають власну термінологічну традицію, яку важливо зберігати, щоб не створювати термінологічного хаосу.

Наприклад, поняття *“internally displaced persons (IDPs)”* має конкретний адміністративно-правовий зміст і в Україні закріплюється як «внутрішньо переміщені особи». Використання іншого варіанта — «внутрішні біженці» — хоча й трапляється у публіцистиці, є неправомірним у контексті правових документів. Подібним чином, *“occupation forces”* мають перекладатися як «окупаційні війська», а не «загарбницькі» чи інші емоційні синоніми. Правозахисний стиль не допускає експресивності — його мета точність, нейтральність і юридична коректність.

Перекладач також стикається з численними викликами, пов’язаними з появою нової лексики, яка народжується безпосередньо в умовах війни. Збройний конфлікт створює ситуації та явища, що раніше не потребували масового опису: *“evacuation corridor”*, *“civilian harm mitigation”*, *“targeted missile strike”*, *“cluster munitions use documentation”*, *“conflict-related sexual violence”*. Частина цих понять досі не має остаточно усталених еквівалентів. Завдання перекладача — не лише знайти найближчий відповідник, а й забезпечити його відповідність офіційним джерелам, щоб формулювання не суперечили вже чинним правовим нормам або офіційній державній комунікації.

Окрема проблема — це неоднозначність термінів міжнародного гуманітарного права. Поняття *“combatant”* та *“non-combatant”*, *“lawful target”*, *“military necessity”*, *“hostilities”* мають усталені визначення, що не завжди збігаються з їхнім інтуїтивним

значенням. Наприклад, “combatant” — це не просто «боєць», а особа, яка має право брати участь у воєнних діях і користується відповідним статусом за Женевськими конвенціями. Переклад таких термінів вимагає не тільки знання мов, а й розуміння міжнародного права, особливо коли документи описують потенційні порушення Конвенцій або потребують точної фіксації дій військових сторін.

Не менш важливим аспектом є адаптація текстів до цільової правової системи. Українська юриспруденція має свої особливості, і не всі англійські поняття можна перекласти шляхом прямої підстановки. Деякі терміни потребують трансформацій: розширеного перекладу, описового визначення або використання усталених правових конструкцій. Особливо це стосується документів, які використовуються для подання до міжнародних інституцій — Міжнародного кримінального суду, ЄСПЛ, спеціальних моніторингових місій. Невдалий переклад може знизити доказову силу тексту або бути неправильно інтерпретованим юридичними структурами.

Важливу роль відіграє й стиль перекладу. Документи з прав людини повинні бути максимально нейтральними, фактичними та позбавленими будь-якої емоційності. Навіть якщо описуються воєнні злочини, тортури чи масштабні руйнування, перекладач не має права підсилювати або пом'якшувати зміст. Це особливо складно, коли текст написаний свідком події або містить емоційно забарвлені фрагменти. Завдання філолога — знайти баланс між точним відтворенням змісту та дотриманням нормативного стилю міжнародних документів.

Окрему увагу слід приділити перекладу доказових матеріалів: свідчень потерпілих, описів злочинних дій, експертних висновків. У таких текстах критично важливо зберегти хронологію подій, конкретику та фактичну точність. Неправильний переклад навіть одного дієслова може змінити юридичний зміст ситуації. Наприклад, “*was forced to leave*” і “*chose to leave*” — це принципово різні твердження в контексті визначення примусового переміщення. Відповідно, перекладач повинен усвідомлювати власну відповідальність та працювати з текстом максимально точно.

Варто зважати і на те, що перекладач у цій сфері має вміти працювати з міжкультурною й між правовою комунікацією. Документи, що стосуються прав людини, відображають різні правові традиції: англо-американську, континентальну, міжнародну конвенційну. Їхня термінологія не завжди узгоджується, і перекладач має враховувати ці відмінності. Наприклад, поняття «прецедент» відіграє ключову роль у системі common law, але функціонує інакше в контексті міжнародного права. Відповідно, переклад документів ЄСПЛ, який послуговується прецедентами, має зберігати юридичну точність і водночас враховувати українську термінологічну систему.

Таким чином, переклад документів у сфері прав людини в умовах війни — це комплексне завдання, що потребує поєднання лінгвістичної компетентності, правової ерудиції та глибокого розуміння міжнародних стандартів. Філолог, який працює в цій царині, стає посередником між мовами, правовими системами та культурами, а його робота набуває вагомого значення для захисту прав людини, документування злочинів та забезпечення міжнародної справедливості. Адекватний переклад — це не лише професійність, а й внесок у правову боротьбу за свободу, гідність і справедливість.

Список використаних джерел:

1. Кияк, Т. Р. Теорія і практика перекладу: фахові мови. Київ, 2010.
2. Курс міжнародного гуманітарного права / за ред. І. Бойка. Київ: Юрінком Інтер, 2018.
3. Crystal, D. The Language of Law. Oxford: Oxford University Press, 2019.
URL: <https://global.oup.com>
4. European Court of Human Rights: Case-Law Guide. Council of Europe, 2023.
URL: <https://echr.coe.int>
5. International Covenant on Civil and Political Rights. United Nations, 1966.
URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

6. International Humanitarian Law: A Comprehensive Introduction. International Committee of the Red Cross. Geneva: ICRC, 2016. URL: <https://shop.icrc.org/international-humanitarian-law-a-comprehensive-introduction>
7. Manual on Human Rights Monitoring. United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. New York: OHCHR, 2011. URL: <https://www.ohchr.org/en/publications/human-rights-monitoring-and-fact-finding/manual-human-rights-monitoring>
8. Rome Statute of the International Criminal Court. International Criminal Court, 1998. URL: <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>
9. Šarčević, S. New Approach to Legal Translation. The Hague: Kluwer Law International, 1997.
10. Tiersma, P. Legal Language. Chicago: University of Chicago Press, 2000. URL: <https://press.uchicago.edu>

УДК 340.12:81'42:342.7

**МОВА ПРАВА ТА ЇЇ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА ОСНОВІ НІМЕЦЬКОЇ
ЮРИСЛІНГВІСТИКИ)**

Резнік В.Г., старший викладач
Кафедра романо-германської філології та перекладу
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У доповіді розглянуто мову права як ключовий інструмент забезпечення та реалізації прав людини крізь призму німецької юрислінгвістики. Проаналізовано зміст і функції правової мови, її вплив на правову визначеність, доступність правозахисту та ефективність правозастосування. Особлива увага приділяється лінгвістичним параметрам тлумачення правових норм, концепціям Д. Буссе, К. Еліха та Ф. Мюллера щодо мовної природи права та ролі інституційної комунікації у механізмах захисту прав людини. Показано, що якість правових текстів, їхня чіткість та зрозумілість є необхідними умовами реалізації принципів законності, рівності та демократичної участі громадян.

Ключові слова: мова права, юрислінгвістика, правова комунікація, тлумачення правових норм, права людини, правова визначеність, німецька правова школа, правозастосування, правовий дискурс, юридична техніка

Юрислінгвістика (нім. *Rechtslinguistik*) — це міждисциплінарна галузь, що досліджує мову права, її структуру, семантику, прагматику та функціонування в юридичній практиці. Її предметом є як *мовна форма правових текстів*, так і *процеси комунікації у правовій сфері*.

У Німеччині юрислінгвістика сформувалася у 1970–1990-х роках завдяки працям Д. Буссе, К. Еліха, Ф. Мюллера та інших науковців, які зазначали:

- право існує лише в текстах;
- тлумачення права є мовним актом;
- комунікативні механізми правової системи впливають на доступність правосуддя.

Дітріх Буссе підкреслював, що право не можна зрозуміти без аналізу його мовної природи [1, с.12-15], а Конрад Еліх наголошував на інституційному характері юридичної комунікації [3, с.7-10].

У німецькій правовій традиції мова права розглядається як активний елемент механізму захисту прав людини. За Буссе, кожний правовий текст є інструкцією до дії, а отже рівень його чіткості визначає ефективність реалізації прав. Неоднозначність термінів, надмірна формалізованість або непрозорість формулювань здатні ставити громадян у нерівне становище, обмежуючи доступ до правосуддя та механізмів захисту. [1, с. 44-48].

Застосування правової норми завжди залежить від **інтерпретації**, яка має мовну природу. Фрідріх Мюллер у своїй теорії «структурованої правової герменевтики» зазначає, що тлумачення не може виходити за межі семантичного потенціалу тексту. Це особливо важливо у провадженнях, що стосуються прав людини, де:

- неточне тлумачення може обмежити законні можливості особи;

- надто вузька або занадто широка інтерпретація здатна призвести до несправедливих рішень;
- відхилення від мовних меж норми створює ризик порушення принципу законності.

Тому німецька юрислінгвістика пропонує комплексні методи аналізу — семантичний, прагматичний та дискурсивний [2, с. 101-105].

Правові відносини є формою **інституційної комунікації**, у якій мова виступає засобом реалізації прав: через заяви, скарги, позови, пояснення, парламентські дебати тощо. Конрад Еліх описує право як систему мовних актів, що мають соціально значущі наслідки [5, с.23-28]. Це свідчить, що складність мовних процедур зменшує можливість ефективного захисту прав; що мовні бар'єри особливо впливають на вразливі групи; що якісна комунікація підвищує доступність адміністративних та судових процесів.

Юрген Габермас підкреслює, що легітимність демократичної правової системи залежить від можливості громадян брати участь у правовому дискурсі. Якщо мова права є надмірно складною, громадяни втрачають можливість повноцінної участі, а отже — і дієвого контролю над державою [4, с.139-142]. Саме тому у Німеччині активно впроваджується концепція **Bürgernahe Sprache** — зрозумілої, громадяноорієнтованої юридичної мови, яка:

- робить нормативні акти доступнішими;
- зменшує кількість помилок у правозастосуванні;
- підвищує прозорість роботи інституцій.

Отже, проаналізувавши коло наукових джерел із зазначеної тематики можемо дійти наступних висновків:

1. Мова права є центральним механізмом забезпечення прав людини.
2. Чіткість і структурована інтерпретація правових норм зменшують ризики дискримінації та довільного правозастосування.

3. Німецька юрислінгвістика доводить, що якісна правова комунікація безпосередньо підсилює механізми правозахисту.

4. Удосконалення правової мови — важлива умова демократичного правопорядку та доступу до правосуддя.

Список використаних джерел:

1. Busse, Dietrich. *Recht als Text. Linguistische Untersuchungen zur Rechtsentwicklung und Rechtsanwendung*. Tübingen: Niemeyer, 1992.
2. Müller, Friedrich. *Juristische Methodik*. 8. Aufl. Berlin: Duncker & Humblot, 2002.
3. Ehlich, Konrad. *Sprache und sprachliches Handeln im Recht*. München: Lincom Europa, 2010.
4. Habermas, Jürgen. *Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaats*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1992.
5. Busse, Dietrich; Ehlich, Konrad (Hrsg.). *Sprache des Rechts*. Tübingen: Narr, 1988.

УДК: 34(075):81'42

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Чернищук Ю.І., старший викладач
кафедри романо-германської філології та перекладу
Соціально гуманітарного факультету
Білоцерківський національний аграрний університет,

Переклад термінології з прав людини є одним із найбільш відповідальних сегментів перекладацької діяльності, оскільки від точності термінів залежить юридична коректність документів, їх відповідність міжнародним нормам та адекватність суспільного сприйняття. В умовах війни потреба в оперативному, точному й уніфікованому перекладі зростає, а обсяг правозахисних текстів значно

збільшується. Це зумовлює появу нових лексичних викликів для перекладачів і потребує поглибленого аналізу специфічних труднощів.

Метою статті є визначення основних проблем перекладу англomовної термінології з прав людини на українську мову в умовах війни та окреслення шляхів їх подолання.

Огляд основних проблем перекладу

У правозахисній сфері англійські терміни мають строго визначені юридичні межі, що не завжди збігаються з українськими відповідниками. Такі поняття, як *accountability*, *arbitrary detention*, *enforced disappearance*, можуть мати декілька тлумачень. Помилка в перекладі здатна змінити юридичну кваліфікацію порушення або зміст міжнародного документа.

Особливо гостро ця проблема проявляється в умовах війни, коли необхідно швидко перекладати звіти правозахисних організацій, заяви міжнародних інституцій та повідомлення про злочини проти цивільного населення.

Українська терміносистема з прав людини досі формується, що спричиняє різноманіття варіантів перекладу. Наприклад:

- *gender-based violence* → «гендерно зумовлене насильство», «насильство на ґрунті гендеру»;
- *war-related sexual violence* → «воєнно обумовлене сексуальне насильство», «сексуальне насильство, пов'язане з війною».

Відсутність уніфікації ускладнює професійну комунікацію, створює непорозуміння між юристами, дипломатами та перекладачами.

Правозахисні тексти є юридично значущими документами. Переклад має відповідати міжнародним договорам і усталеній терміносистемі ООН, Ради Європи та Міжнародного кримінального суду. Помилки у відтворенні термінів *torture*, *inhumane treatment*, *crime of aggression*, *forced displacement* можуть призвести до неправильного тлумачення юридичної норми або змісту документації щодо воєнних злочинів.

У період війни перекладач нерідко працює в умовах дефіциту часу, що збільшує ризики термінологічних неточностей.

Під час війни з'являється значна кількість нових понять або оновлюється зміст уже наявних. Поширеними стають терміни:

- *mass atrocity crimes,*
- *filtering operations,*
- *forced deportation of children,*
- *humanitarian corridor.*

У багатьох випадках офіційні українські відповідники ще не закріплені, що ускладнює переклад і сприяє поширенню різних варіантів.

Тексти, що стосуються воєнних злочинів, катувань або загибелі цивільних, мають високе емоційне навантаження. Перекладач повинен зберігати баланс між нейтральністю офіційного стилю та точністю, уникаючи як надмірної евфемізації, так і необґрунтованої емоційності. Невдалий вибір слова може спотворити зміст документа або вплинути на оцінку подій.

Ворожі інформаційні наративи здатні навмисно викривляти ключові терміни: *genocide, occupation, refugees, humanitarian aid*. Перекладач повинен критично оцінювати джерела, уникати калькування пропагандистських конструкцій і орієнтуватися на міжнародні юридичні визначення.

Шляхи подолання проблем

1. **Стандартизація термінології** на основі документів ООН, Європейського суду з прав людини та міжнародних правозахисних організацій.
2. **Створення та оновлення національних термінологічних баз** у співпраці правників, лінгвістів, перекладачів, військових експертів.
3. **Використання офіційних джерел та глосаріїв**, зокрема UNTERM, IATE, OHCHR Glossary.

4. **Підвищення кваліфікації перекладачів**, спеціалізовані тренінги з міжнародного гуманітарного права.

5. **Уникнення калькування та пропагандистських термінів**, опора на усталені міжнародно-правові дефініції.

Переклад термінології з прав людини в умовах війни — це процес, що потребує високого професіоналізму та міждисциплінарних знань. Основними проблемами є багатозначність термінів, відсутність уніфікованих відповідників, складність юридичної інтерпретації, постійне оновлення лексики та інформаційно-психологічні виклики. Для їх подолання необхідні термінологічна стандартизація, системна взаємодія фахівців і використання міжнародних термінологічних ресурсів. Точний переклад у сфері прав людини є ключовим елементом документування злочинів, забезпечення правосуддя та захисту постраждалих.

Список використаних джерел:

1. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – 587 p.
2. Madsen M., Deva U. Translating Human Rights: Linguistic and Legal Challenges // *International Journal of Legal Translation*. – 2021. – Vol. 10, No. 3. – P. 201–215.
3. United Nations. *Universal Declaration of Human Rights*. – New York: UN, 2015. – 48 p.

УДК: 341.231.3

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНОЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Дячук О.В., к.філол. н., доцент,
кафедри романо-германської філології та перекладу
Соціально-гуманітарний факультет

Українська держава вступає на принципово новий етап свого розвитку. Він характеризується зосередженням усіх зусиль на системному реформуванні держави та державного управління. Невід'ємними реаліями політичного життя сьогодні стали євроінтеграційні кроки України, що проявляється у розширенні міжнародних контактів, піднімає низку питань, пов'язаних із перекладом документів міжнародних організацій як з української мови на англійську, так і навпаки.

Останнім часом в науці відводиться окрема ніша для дослідження специфіки правничої мови, з урахуванням сучасного політичного контексту. Спеціалісти намагаються віднайти способи та засоби відтворення тексту-оригіналу у тексті-перекладі, які зробили б процес перекладу простим, а сам переклад якісним.

Міжнародні організації відіграють важливу роль у керівництві та реформування сфери безпеки. Вони надають інформацію та консультації; підвищують поінформованість з питань безпеки; фінансують навчання, програми та проекти з багатьох важливих питань, таких, як технічні навички, керівництво сектором безпеки, нагляд, розбудова доброчесності. Міжнародні організації також відіграють провідну роль у процесі нормотворчості, забезпеченні підзвітності та верховенства права. Крім того, вони забезпечують канал зв'язку між урядами та суспільством, а також між різними країнами, іншими міжнародними органами та діячами, що займаються керівництвом та реформуванням сфери безпеки.

Міжнародна міжурядова організація – це постійно діюче об'єднання держав, створене на основі міжнародного договору з метою виконання певних завдань, яке має внутрішньоорганізаційну структуру та володіє відповідними правами й обов'язками.

Права й обов'язки міжнародної міжурядової організації відрізняються від прав та обов'язків держав-членів, саме тому міжнародні міжурядові організації є самостійними суб'єктами міжнародного права.

Міжнародні міжурядові організації створюються для координації зусиль держав у тій або іншій галузі, наприклад у військовій (Організація Північноатлантичного договору (НАТО), науково-технічній (Європейська організація ядерних досліджень (ЦЕРН), економічній (Європейський Союз (ЄС), валютно-фінансовій (Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР) та Міжнародний валютний фонд (МВФ), соціальній (Міжнародна організація праці (МОП), у сфері медицини (Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) й інших сферах. Водночас на міжнародній арені існують організації, уповноважені координувати діяльність держав практично в усіх сферах, наприклад ООН тощо. Отже, міжнародні міжурядові організації поряд з іншими формами міжнародного спілкування (багатосторонні консультації, конференції, наради, семінари тощо) виступають органом співробітництва зі специфічних проблем міжнародних відносин.

Особливістю компетенції міжнародної міжурядової організації є те, що її права й обов'язки є похідними від прав та обов'язків держав-членів. Жодна організація без згоди держав-членів не може вдатися до дій, що стосуються інтересів своїх членів. Права й обов'язки будь-якої організації в загальній формі закріплюються в її установчому акті. Ці документи встановлюють і закріплюють наміри держав-членів і їх волю щодо меж і сфер діяльності міжнародної організації, що згодом мають бути нею реалізовані.

Під час проведення міжнародних зустрічей необхідність в перекладачах дуже висока. Представники держав, що належать до різних культур, беруть участь в процесі переговорів, тому вони повинні знати мови і культури інших сторін. Як правило, це неможливо. Саме тому ролі перекладача відводиться велике значення. Перекладач повинен не тільки володіти іноземною мовою (або мовами), а й знати про культурні особливості своєї цільової аудиторії для того, щоб уникнути будь-яких можливих зіткнень, непорозумінь чи негативних наслідків в процесі переговорів, адже [1, с. 89-95] «міжкультурні відмінності роблять значний вплив на дипломатичні переговори.

Якщо цього не розуміти, такі відмінності можуть серйозно вплинути на переговори». Як результат, перекладачі в дипломатичній сфері повинні поважати культурні відмінності настільки, наскільки це можливо, щоб розвивати дипломатичні відносини між державами, уникати політичних криз і зміцнювати любов між народами.

Перекладачі в Організації Об'єднаних Націй повинні виконувати свою роботу неупереджено; тобто, власна думка з приводу ситуації в світі не повинна відображатися на перекладах. Переклад в ООН є спеціалізованою областю перекладацької діяльності. Вона має свої особливості і спеціальні вимоги, необхідні, продиктовані характером роботи ООН та міжнародної дипломатії [5].

Письмовий та усний переклад в Організації Об'єднаних Націй відіграє дуже важливу роль у сприянні дипломатичних відносин та налагодженні зв'язків. Переклад допомагає представникам різних держав розуміти, про що говорять речники іноземною мовою. Виступи в Організації Об'єднаних Націй можуть проводитися на одній з офіційних мов, визнаних цією міжнародною організацією, або синхронно перекладатися на інші мови. Документи, що розглядаються ООН, відповідають міжнародним питанням, вони перекладаються на різні робочі мови для того, щоб представники країн могли висловлювати свої думки, обговорювати і коментувати [3]. Таким чином, ми можемо сказати, що переклад в цій багатосторонній установі полегшує спілкування, сприяє взаєморозумінню і гармонії між членами ООН.

Переклад – це відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми. Ця єдність досягається цілісним відтворенням ідейного змісту оригіналу в характерній для нього стилістичній своєрідності на іншій мовній основі [4].

За формою переклад поділяють на усний і письмовий. Усний переклад може бути послідовним або синхронним.

Послідовний переклад – це усний переклад повідомлення з однієї мови іншою після його прослуховування.

Синхроністи усно перекладають слова, зміст яких може бути змінений або інтерпретований по-різному, на відміну від перекладачів, чия робота полягає в перекладі письмових текстів, де є стандартні еквіваленти, і значення слів не можуть змінюватися і перекладатись по-різному. Працюючи з дипломатичним перекладом, особливо в ООН, перекладачі повинні бути інформовані про політичні, соціальні та економічні події, які відбуваються як в їхній країні, так і по всьому світу. Крім того, вони повинні завжди враховувати спеціалізовану термінологію, стійкі вирази та стиль ділового мовлення [1, с. 200-210].

Ділове мовлення – це стилістичний різновид літературної мови. Цей термін є багатограним. Існує кілька видів ділового стилю: мова ділових документів, мова юридичних документів, дипломатична мова, мова військових документів.

Міжнародні документи зобов'язують держави, які їх підписують, дотримуватись певних розроблених стандартів у своєму внутрішньому законодавстві і у повсякденній діяльності.

До перекладу документів висуваються особливі вимоги у зв'язку зі значними юридичними й фінансовими наслідками використання помилкового або неточного перекладу. Ось кілька ключових вимог до перекладу документів:

1. **Точність:** переклад документів має бути стовідсотково точним і відповідати оригіналу. Перекладач мусить переконатися, що перекладений документ передає той самий зміст, що й оригінал.

2. **Спеціалізована термінологія:** перекладач має бути знайомий із правовими системами й термінологією і мови оригіналу, і мови перекладу.

3. **Правові системи:** використання документів регулюється різними правовими системами, і перекладач має знати ці нюанси.

4. **Культурні особливості:** переклад документів вимагає розуміння культурних нюансів мови оригіналу й мови перекладу.

Від перекладача вимагається відмінне знання іншомовної й української правової термінології, а також урахування жанрових особливостей міжнародних документів, в яких функція терміну не є тотожною, тож потребуватиме іншого підходу при перекладі. Тому надзвичайно важливим завданням при перекладі міжнародних документів є пошук відповідних українських еквівалентів, тому що удаватися до пошуку аналогів, синонімічних заміन й описового перекладу можна лише у виключних випадках.

Список використаних джерел:

1. Борисенко І. І., Євтушенко Л. І., Дайненко В. В. Англійська мова в міжнародних документах і дипломатичній кореспонденції / І. І. Борисенко, Л. І. Євтушенко, В. В. Дайненко // Навчальний посібник. 2-е видання, зі змінами та доповненнями. – К.: «Логос», 1999. – 416 с.

2. Каццишин Н. Є. Особливості перекладу англійських дипломатичних термінів українською мовою / Н.Є. Каццишин // Іноземна філологія. – 2011. – Вип. 123. – С. 240-245.

3. Кизим В. Ю. Стилiстичнi особливостi перекладу мiжнародних документiв (на матерiалi законодавчої бази щодо захисту прав людини та протидiї торгiвлi людьми) / В. Ю. Кизим // Фаховий та художнiй переклад: теорiя, методологiя, практика: матерiали доповiдей III Мiжнародної наук.-практ. конференцiї 2-3 квітня 2010 р. / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, С. І. Сидоренка. – К.: Аграр Медiа Груп, 2010. – С. 208-214.

4. Рудь І. А. Жанрово-стилiстичнi особливостi перекладу англiйських юридичних документiв / І. А. Рудь // Компаративнi дослідження слов'янських мов i лiтератур. Пам'ятi академіка Леонiда Булаховського. – 2010. – Спец. вип. – С. 118-123.

5. Ярова Л. О. Граматичнi особливостi англiйських мiжнародних документiв в аспекті перекладу. Науковi записки КДПУ. Серiя: Фiлологiчнi науки. 2016. Вип. 144. С. 233–237.

УДК 341.231:323(477)

**СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
УКРАЇНА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

Степанцова Карина, І курсу ОП “Право”
Білоцерківський національний аграрний університет
Науковий керівник - Терещук М.М., к.ю.н.
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У статті розглядаються особливості свободи пересування в умовах воєнного стану в Україні та міжнародна практика її обмежень. Проаналізовано національне законодавство, міжнародні стандарти та виклики реалізації права на вільне пересування під час конфліктів. Висвітлено напрями гармонізації українського законодавства з міжнародними нормами для забезпечення балансу між безпекою та правами людини.

Ключові слова: свобода пересування, воєнний стан, права людини, міжнародний досвід.

Свобода пересування є одним із фундаментальних прав людини, закріплених як у національному законодавстві демократичних держав, так і в міжнародних правових актах, зокрема у ст. 13 Загальної декларації прав людини 1948 року, ст. 12 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року та ст. 2 Протоколу № 4 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1; 2; 3]. Це право забезпечує можливість людини вільно обирати місце проживання, пересуватися територією держави та виїжджати за її межі.

Водночас у період дії воєнного стану держава відповідно до Конституції України може встановлювати окремі обмеження конституційних прав і свобод громадян, якщо вони передбачені законом та є необхідними для забезпечення безпеки і правопорядку (ст. 64 Конституції України) [4].

Актуальність проблеми суттєво зросла після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну у лютому 2022 року та запровадження воєнного стану на підставі Указу Президента України № 64/2022, затвердженого Законом України № 2102-IX [5; 6].

Правові підстави для обмеження свободи пересування закріплені у Законі України «Про правовий режим воєнного стану», який передбачає можливість запровадження комендантської години, спеціального режиму в'їзду та виїзду з певних територій, перевірки документів, обмеження пересування транспортних засобів і осіб (ст. 8) [7].

Комендантська година є одним із найбільш поширених заходів обмеження свободи пересування, який передбачає заборону перебування осіб у громадських місцях у визначений період доби без спеціальних перепусток. Запровадження такого обмеження має на меті забезпечення громадського порядку, протидію диверсійній діяльності та підтримання рівня безпеки цивільного населення [7].

Окремою категорією є обмеження виїзду за межі України військовозобов'язаних громадян чоловічої статі віком від 18 до 60 років, що ґрунтується на положеннях Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [8] та Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» [9]. Механізм реалізації таких обмежень визначається підзаконними актами, зокрема Правилами перетинання державного кордону громадянами України, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України № 57 від 27.01.1995 року [10].

Водночас слід зазначити, що хоча законодавство визначає загальні рамки обмеження прав, перелік винятків для виїзду громадян переважно встановлюється підзаконними нормативно-правовими актами та офіційними роз'ясненнями державних органів, що створює умови для правової невизначеності.

Конституція України у ст. 33 гарантує кожному, хто законно перебуває на території України, свободу пересування, вільний вибір місця проживання та право вільно залишати територію України [4]. Відповідно, будь-які відступи від цього положення мають ґрунтуватися на принципі верховенства права та відповідати вимогам необхідності, пропорційності і законності.

Міжнародне право передбачає можливість відступу держави від окремих зобов'язань під час війни або надзвичайного стану. Так, ст. 4 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права допускає запровадження тимчасових обмежень прав за умови офіційного оголошення надзвичайного стану [2], а ст. 15 Європейської конвенції про захист прав людини дозволяє державам вживати заходів, що відступають від зобов'язань за Конвенцією у випадку війни або суспільної небезпеки [3].

Практика Європейського суду з прав людини демонструє, що навіть у надзвичайних умовах держава зобов'язана забезпечувати право на ефективний судовий захист та уникати дискримінаційних підходів.

Міжнародний досвід також підтверджує необхідність судового контролю над обмеженнями прав людини. Так, запровадження воєнного стану на острові Мінданао (Філіппіни) у 2017 році супроводжувалося критикою міжнародних правозахисних організацій щодо масових затримань та обмежень свободи пересування без належних процесуальних гарантій [11].

Особливої уваги потребує ризик дискримінації при встановленні обмежень. Нечіткі критерії застосування правових норм можуть породжувати свавільну адміністративну практику, що суперечить ст. 14 Європейської конвенції про захист прав людини [3].

Отже, обмеження свободи пересування під час воєнного стану є правомірними лише за умови суворого дотримання законних процедур, прозорого обґрунтування, обмеженості в часі та пропорційності втручання. Основна мета таких заходів полягає у захисті суверенітету та територіальної цілісності держави.

Вважаємо, що для підвищення рівня правової визначеності й захисту прав громадян доцільно внести зміни до законів України з метою закріплення вичерпного переліку обмежень свободи пересування на рівні закону, спростити процедури перетинання кордону для осіб, які не підлягають мобілізації, а також забезпечити

належну підготовку працівників правоохоронних органів та органів військового управління щодо прав людини в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією ГА ООН від 10 грудня 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : прийнятий 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>
6. Закон України «Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні"» № 2102-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20>
7. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
8. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>
9. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>
10. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України : Постанова КМУ № 57 від 27.01.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-п>
11. Amnesty International. Martial Law in Mindanao: Human Rights Concerns. 2017. URL: <https://www.amnesty.org>

УДК 341.2:327(68)

АНАЛІЗ ПРИЧИН ТА НАСЛІДКІВ ВІЙНИ У В'ЄТНАМІ

Гулько Я.О. студент II курсу ОП «Право»
Науковий керівник - Сокиринська О.А к. ю. н., доцент
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

В'єтнамська війна стала одним із наймасштабніших воєнних конфліктів другої половини ХХ століття. Вона мала не лише політичне та ідеологічне, а й значне міжнародно-правове значення, вплинувши на розвиток норм міжнародного гуманітарного права, принципу невтручання у внутрішні справи та права народів на самовизначення.

Ключові слова: в'єтнамська війна, США, холодна війна, комунізм, Паризькі мирні угоди

У 60-х рр. ХХ ст. одним з основних напрямків зовнішньої політики США у Південно-Східній Азії був В'єтнам. У період холодної війни, держави, що розвиваються, відігравали особливу роль у міжнародних відносинах. США прагнули посилити свої позиції і не допустити посилення впливу СРСР у будь-якому регіоні світу. В'єтнам мав вигідне географічне і геополітичне положення, яке дозволяло контролювати Південно-Східну Азію, що і викликало інтерес наддержав до цього регіону. Саме тому В'єтнам, незважаючи на значну віддаленість від США, мав важливе значення для американської міжнародної стратегії [1, с. 304].

Після завершення Другої світової війни світ швидко занурився в нове протистояння — між Сполученими Штатами та Радянським Союзом. Цей період, який увійшов в історію як «холодна війна», став епохою глобальної боротьби між двома політичними системами — демократичною і комуністичною. Напруга між цими блоками постійно зростала, а загроза ядерного конфлікту здавалася цілком реальною.

У США панувало переконання, що без активного втручання з їхнього боку комунізм може поширитися на інші країни, особливо в регіонах, де політична ситуація була нестабільною. Ця ідея отримала назву «теорії доміно» — тобто припущення, що падіння однієї країни під вплив комунізму може спричинити ланцюгову реакцію[4].

У 50-х роках США разом із низкою своїх союзників (зокрема Францією, Великою Британією, Таїландом, Пакистаном, Австралією, Новою Зеландією та Філіппінами) створили Організацію договору Південно-Східної Азії. У цьому контексті підтримка Південного В'єтнаму, який протистояв військовій агресії з боку Північного В'єтнаму, розглядалася як частина ширшої стратегії захисту демократії. При цьому порушення Женевських угод, які поклали край Першій індокитайській війні, стало одним із формальних приводів для втручання США у конфлікт.

Після підписання Женевських угод, В'єтнам тимчасово розділили на Північний і Південний. Планувалося, що через два роки відбудуться загальні вибори для возз'єднання країни, але цього так і не сталося. Починаючи з 1957 року, у Південному В'єтнамі партизани з Національного фронту визволення розгорнули боротьбу проти проамериканського режиму Нго Дін Дьєма. У 1959 році Північний В'єтнам вирішив підтримати повстанців військовими засобами.

Після обрання Джона Кеннеді президентом у США оголосили про «новий курс» у Південно-Східній Азії, прагнучи продемонструвати небажання прямого втручання. Однак ситуація у Південному В'єтнамі продовжувала погіршуватися, і кількість американських військових у регіоні швидко зростала.

Улітку 1963 р. У Південному В'єтнамі пройшли протести буддистів проти їх переслідувань католицькими колами. Потім почалися репресії, в ході яких близько півтори тисячі ченців було заарештовано. Це загострило обстановку й викликало негативну реакцію за кордоном. Враховуючи нездатність Нго Дін Дьєма знайти взаєморозуміння з помірними верствами суспільства, американська адміністрація санкціонувала контакти своїх представників в Сайгоні з групою південнов'єтнамських військових. Силами останніх 1 листопада 1963 р. був здійснений переворот, в ході якого Нго Дін Дьєм був убитий. [2, с. 173].

Не можна не погодитися з думками дослідників, що президент Джон Кеннеді поступово усвідомив безперспективність подальшого втручання США у В'єтнамі.

Незадовго до своєї загибелі він визнав, що Сполучені Штати можуть надавати допомогу та військове спорядження, проте саму війну мають виграти самі в'єтнамці.

Після його смерті новий президент Ліндон Джонсон узяв курс на продовження політики інтервенціонізму, прагнучи стримати поширення комунізму. На нашу думку, саме за його каденції участь США у В'єтнамській війні значно посилилася. На своїй першій пресконференції в грудні 1963 року Джонсон заявив про намір зберегти політичну лінію Кеннеді та й надалі підтримувати Південний В'єтнам.

Далі події розвивалися ще інтенсивніше. Багато дослідників вважають, що США зрозуміли, що новий уряд Південного В'єтнаму також не може втримати ситуацію під контролем. Після чергового перевороту у 1964 році в країні панував безлад, а влада фактично контролювала лише частину території. Це викликало занепокоєння у Вашингтоні, адже перемога нейтралістів могла означати посилення комуністів.

Президент Ліндон Джонсон намагався виправдати втручання США у В'єтнам, переконуючи громадськість у правильності такого курсу. У промові в університеті Джона Гопкінса він наголосив, що американські солдати борються за свободу та ті самі ідеали, які колись відстоювали засновники США. Джонсон підкреслював, що Сполучені Штати діють не з імперіалістичних мотивів, а задля підтримки світового порядку та захисту демократії.

Далі події набували кульмінаційного змісту і за деякими даними до 1968 року у В'єтнамі перебувало понад пів мільйона американських солдатів, що спричинило хвилю протестів у самих США. Попри значні ресурси, американці не змогли змінити хід війни. Як зазначає історик Олексій Доан : «На початку 1968 року війська Північного В'єтнаму розпочали масштабний наступ — так звану «Тетську офензиву», під час якої було атаковано більшість південнов'єтнамських міст, у тому числі Сайгон і місто Гюе».

Велика кількість жертв серед мирного населення й бомбардування цивільних об'єктів викликали осуд у світі та хвилю антивоєнних протестів у самих Сполучених

Штатах. У 70-х роках суспільство остаточно втратило віру у «справедливість» війни, і Джонсон відмовився балотуватися на другий термін.

В осени 1968 року президентом став Річард Ніксон. На нашу думку, дана подія стала визначною у ході вирішення конфлікту. Ніксон змінив стратегію: американська авіація почала наносити удари по базах постачання у Камбоджі й Лаосі, щоб перерізати шляхи надходження зброї з СРСР і Китаю. Нове керівництво намагалося знайти інший підхід до зовнішньої політики, адже суспільство було виснажене як економічно, так і морально через тривалу «холодну війну».

У червні 1969 року президент Річард Ніксон проголосив нову стратегію США в Азії — так звану «Гуамську доктрину[5, с.29]». На нашу думку, Гуамська доктрина стала переломним моментом у зовнішній політиці США. Її головна ідея, що полягала у «в'єтнамізації» війни, означала, що союзники (насамперед в Азії) мають самостійно відповідати за свою оборону. США обіцяли надалі надавати допомогу та підтримку, але суттєво зменшували свою пряму військову присутність, вимагаючи від партнерів покладатися переважно на власні сили для протидії загрозам.

27 січня 1973 року в Парижі було підписано угоду між представниками США, Північного та Південного В'єтнаму, що офіційно оголосила про припинення війни[6]. Американські війська залишили країну, однак пункт про проведення загальних виборів так і не був реалізований.

Після скандальної відставки Р. Ніксона в 1974 р., новий президент Дж. Форд стверджував, що підтримка США Сайгону буде адекватною. Нгуєн Ван Тхієу звернувся до нього з черговим проханням про військову допомогу США. Та уряд США не відреагував на це послання [3, с. 33]. .

На нашу думку, В'єтнамська війна була за своєю суттю міжнародним опосередкованим конфліктом, оскільки вона слугувала ключовою ареною протистояння двох наддержав — США та СРСР, перетворивши локальну боротьбу на глобальну війну. Цей кривавий конфлікт, що призвів до мільйонів жертв, завершився

без скликання міжнародного трибуналу на кшталт Нюрнберзького чи Токійського для розслідування численних військових злочинів наприклад, різанина в Мі Лаї або масовані килимові бомбардування, а також злочини, скоєні північно-в'єтнамською стороною.. На нашу думку, відсутність такого трибуналу яскраво демонструє недоліки світової спільноти та міжнародної правової системи того періоду. Вона виявила критичну недієздатність ООН, де політичні інтереси та право вето наддержав дозволили уникнути правової відповідальності за скоєне. США самі не були зацікавлені в повному міжнародному розслідуванні, оскільки це могло розкрити і засудити військові злочини та порушення міжнародного права, скоєні американською армією та її союзниками. Таким чином, слабкість світової спільноти полягала в тому, що геополітичні міркування повністю переважили принципи справедливості, залишивши мільйони жертв без належної правової оцінки їхніх страждань.

Список використаних джерел:

5. Гончаренко А. В. Еволюція міжнародної політики США щодо В'єтнаму // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017. Вип. 48. С. 304-307

6. Годлевський М. Силові і не силові засоби в зовнішній політиці США в 1950-1960-х роках // Американська історія та політика. 2016. № 1. С. 168-175

7. Підберезних І. Є. Розвиток відносин між США і В'єтнамом: сучасний стан, напрямки, перспективи // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2012. Вип. XXXIV. С. 242-24

8. Чому США напали на В'єтнам? // USA-info. URL: <https://usa-info.com.ua/chomu-ssha-napali-na-v-etnam/history/chomu-ssha-napali-na-v-etnam>.

9. Павко Анатолій. ЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ «ДОКТРИНИ НІКСОНА» ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕЖ ІНТЕРЕСІВ СРСР І США У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ. // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини.

2016. Випуск 39. С. 41–48. URL:
<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/viewFile/6346/6352>

10. Foreign Relations of the United States, 1969–1976, Volume XLII, Vietnam: The Kissinger-Le Duc Tho Negotiations, August 1969–December 1973. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

УДК: 341.2:656.1(62)

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ТА ВИКОРИСТАННЯ СУЕЦЬКОГО КАНАЛУ

Кузьомко Т. Р., студент II курсу ОП «Право»
Науковий керівник - Сокиринська О.А к. ю. н., доцент
Соціально-гуманітарний факультет
Білоцерківський національний аграрний університет

У тезах розглянуто особливості експлуатації Суецького каналу, його стратегічне значення та сучасні ризики, пов'язані з військово-політичною ситуацією. Досліджено правила проходу суден, зокрема обов'язкова лоцманська проводка, подача заявок, сигнали та аварійні процедури, що забезпечують безпеку та стабільність судноплавства.

Ключові слова: Суецький канал, лоцманська проводка, міжнародні конфлікти, регулювання руху, маршрут, аварійні процедури, управління каналом.

Суецький канал — одне з найбільших водних споруд світу, що з'єднує Середземне та Червоне моря. Його будівництво розпочалося у 70-х роках XIX століття, і з тих пір він став ключовим транспортним шляхом, який скорочує час і витрати на доставку вантажів між Європою та Азією. Канал завдовжки понад 160 км є найкоротшим і найзручнішим морським маршрутом.

Протягом історії Суецький канал неодноразово ставав об'єктом міжнародних конфліктів. У 1956 тодішній президент Єгипту Гамаль Абдель Насер націоналізував канал, що призвело до інтервенції з боку Ізраїлю, Франції та Великої Британії. Це стало приводом до війни, більш відома вона як Суецька криза, і це був лише перший

раз, коли бойові дії розпочиналися саме через Суецький канал. У подальшому конфлікти виникали у 1967 та 1975 роках. [1].

На сьогодні маршрут через Суецький канал залишається небезпечним через напружену військово-політичну ситуацію в регіоні. У період загострення бойових дій кілька великих судноплавних компаній відмовилися від проходу через Суець, що спричинило падіння трафіку більш ніж на третину та зменшення доходів Єгипту майже вдвічі порівняно з попереднім роком [2].

Особливістю експлуатації Суецького каналу є обов'язкова лоцманська проводка – це коли спеціально навчений лоцман заходить на борт судна і керує або радить капітану, як безпечно пройти через порт чи канал. У багатьох портах світу, включно із Суецьким каналом, така проводка є обов'язковою для всіх суден, щоб уникнути аварій, зіткнень або посадки на мілину. Подібні випадки вже траплялися і мали серйозні наслідки: блокування каналу призводило до повної зупинки руху суден, значних затримок у поставках та великих економічних збитків, що сягали сотень мільйонів доларів на добу.

Основним комплексним нормативним актом, що регулював практично всі технічні сторони використання Суецького каналу з боку суден всіх націй став Закон №161 / 59 про лоцманську проводку в порту Суец Арабської Республіки Єгипет[3]. Ним встановлювалося, що лоцманська проводка в порту Суец є обов'язковою для всіх суден, що входять в зону лоцманської проводки, що виходять з неї і маневрують в ній. Зона лоцманського проведення визначалася умовною лінією між мисом Рас-Адаб і селищем Аю-Муса (ст. 2). Усі судна, що входять в межі цієї зони, є зобов'язані дотримуватися правил обов'язкової лоцманської проводки. Від обов'язкової лоцманської проводки звільнялися військові кораблі, єгипетські некомерційні судна, судна Адміністрації Суецького каналу, невеликі судна до 300 тон та судна, що використовуються всередині порту Суец і зареєстровані у відповідному департаменті[4].

Судна, що бажають пройти канал, можуть подати попередню заявку, яку Адміністрація каналу повинна отримати щонайменше за 5 днів до передбачуваного прибуття. У випадку скасування або зміни заявки, потрібно було сповістити про це Адміністрацію каналу не пізніше, ніж за 24 години[3].

Рух суден по каналу регулюється правилами: капітан викликає лоцмана, піднявши сигнал з Додатку IV за 1 годину 30 хвилин до готовності судна (ст. 11.1). Знімати судно з швартових можна лише після прибуття лоцмана, а рух можливий, якщо Адміністрація не заборонила вихід (ст. 11.2). У разі вимушеної зупинки судно повинно подавати сигнал із п'яти-шести коротких звуків, повторюючи його через короткі проміжки часу, щоб попередити судна, які йдуть позаду. Якщо судно сідає на мілину, капітан повинен підняти спеціальний аварійний сигнал, передбачений правилами, і негайно повідомити по радіо, чи потрібен буксир, чи вільний прохід для нього та чи необхідна ліхтеровка (ст. 21) [4].

Особливості експлуатації Суецького каналу полягають у суворому регулюванні руху суден: обов'язковій лоцманській проводці, поданні попередніх заявок, дотриманні сигналів та аварійних процедур. Такі заходи забезпечують безпеку проходу, зменшують ризик аварій, зіткнень і посадки на мілину, а також дозволяють підтримувати стабільний рух суден і уникати великих економічних втрат через затримки чи блокування каналу.

Список використаних джерел:

1. Стрільчук Л. В., Оксамитний Ю. А. Суецька криза 1956 р. у світлі перебігу арабо-ізраїльського протистояння: витоки, еволюція, наслідки конфлікту // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – УДК 94(5–15) "1956": 327.5. – Кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн, Волинський національний університет імені Лесі Українки
2. Shipping firms to avoid Suez Canal as Red Sea attacks increase — Reuters, 16 грудня 2023 Reuters

3. Мельник В. Правове регулювання експлуатації Суецького каналу: Закон №161/59 про лоцманську проводку в порту Суец Арабської Республіки Єгипет // Серія «ПРАВО». Випуск 62. УДК 341.1/.8. – Інститут законодавства Верховної Ради України, аспірантка Мельник В.

4. Закон №161 / 59 про лоцманську проводку в порту Суец Арабської Республіки Єгипет [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.webtran.ru/translate/english>.

ЗМІСТ

Ковальчук І. В. ФІНАНСОВО-ПРАВОВІ ІМПЕРАТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА.....	3
Сокиринська О. А. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ НЕОБХІДНОСТІ	6
Макарчук В. В. ЗАГРОЗА ФУНДАМЕНТАЛЬНОМУ ПРАВУ НА ЖИТТЯ ТА БЕЗПЕКУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	9
Сімакова С. І. КОРУПЦІЯ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧІЙ СИСТЕМІ - РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ.....	13
Малишко І. В. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ПОДАТКОВОГО ПРАВА.....	17
Терещук М. М. ЗАХИСТ ПРАВ ЖІНОК НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ..	20
Аргат Я. П. ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ У СІМЕЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	23
Настіна О. І. РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ.....	25
Звонарьов О. Ю. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	29
Тимощук О. Г. АДАПТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ХАРТІЇ ОСНОВНИХ ПРАВ ЄС ДО УМОВ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ТА ВІЙНИ.....	32
Ломакіна І.Ю ЗАХИСТ ПРАВ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ МЕДИЦИНИ: ПРОБЛЕМИ ТРУДОВИХ ГАРАНТІЙ І ПИВАТНОСТІ.....	35

Сімакова С.І. Клочко В.М. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ У СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ.....	37
Ігнатенко В.Д. Яценко О.О. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ФІЛОЛОГІЧНИЙ ВИМІР.....	40
Резнік В.Г. МОВА ПРАВА ТА ЇЇ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА ОСНОВІ НІМЕЦЬКОЇ ЮРИСЛІНГВІСТИКИ).....	45
Чернищук Ю.І. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	48
Дячук О. В. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНОЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.....	51
Степанцова К. СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: УКРАЇНА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	56
Гулько Я.О. АНАЛІЗ ПРИЧИН ТА НАСЛІДКІВ ВІЙНИ У В'ЄТНАМІ.....	60
Кузьомко Т.Р. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ТА ВИКОРИСТАННЯ СУЕЦЬКОГО КАНАЛУ.....	66